

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ**

МАТЕРІАЛИ

**X Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції молодих вчених і студентів**
*присвяченої 100-річчю заснування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету*

**“ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ”**

28-29 квітня 2022 року

м. Дніпро - 2022

УДК 663/664(05)

ББК 36

Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств: Збірник тез всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених і студентів (28-29 квітня 2022 р. м. Дніпро). – Дніпро, 2022. – 123 с.

У збірнику представлені матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених і студентів «Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств», що охоплюють широке коло питань, присвячених теоретико-методологічним і практичним аспектам модернізаційних та інвестиційно-інноваційних трансформацій підприємств аграрної сфери економіки. – Дніпро: ДДАЕУ, 2022. – 123 с.

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова та співголова оргкомітету:

Вініченко І.І. – д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки

Гончаренко О.В. – д.е.н., професор кафедри економіки

Члени оргкомітету:

Павлова Г. Є. – декан факультету обліку і фінансів, д.е.н., професор;

Курбацька Л.М. – декан факультету менеджменту і маркетингу,
кандидат економічних наук, доцент;

Васильєва Н.К. – д.е.н., професор, завідувач кафедри інформаційних
систем і технологій;

Сітковська А.О. – к.е.н., доцент кафедри економіки;

Галаган Т.І. – к.е.н., доцент кафедри економіки;

Самілик Т.М. – к.е.н., доцент кафедри економіки;

Павленко О.С. - к.е.н., доцент кафедри економіки;

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Донець Р. Стан та тенденції формування основних виробничих засобів в аграрних підприємствах	8
Грунський О. Сутність ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств	10
Климова К.С. Концептуальні засади інституціонального проектування розвитку інновацій в агропромисловому виробництві	14
Кругляк Г. Теоретичні аспекти ефективності використання земельних ресурсів	17
Масляєва О.О., Стеценко А. Визначення поняття «продовольча безпека»	19
Пінчук С. Управління якістю проекту та результатом контролю	20
Рябчук В. Прибуток як кінцевий результат господарської діяльності підприємства	23
Сірак Ю. Соціальна складова трансформації аграрного сектору	25
Шаповал Д. Теоретичні аспекти прийняття управлінських рішень	27
Шаповал С. Проблеми специфікації прав власності	29

СЕКЦІЯ 2. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Гончаренко О.В., Самілик Т.М. Онтологічні аспекти розвитку інноваційного бізнесу	31
Дідур К.М. Дослідження ефективності інноваційної діяльності аграрних підприємств	33

Добровольська О. В. Інноваційний розвиток галузі агропромислового комплексу	37
Дудка С.В. Роль інноваційного процесу в стійкому розвитку підприємств	39
Земляна А.В. Інвестиційно-інноваційний розвиток аграрного сектору України	41
Лапа В.О. Вплив цифрових агротехнологій на формування людського капіталу	43
Полегенька М.А. Перспективи інноваційного розвитку агропромислового комплексу	45
Теслюк Ю.В. Аналіз інституціонального забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва	47
Ткаліч О.В. Стратегії інноваційного розвитку аграрних підприємств	50
Трусова Н.В., Трусова А.О. Діагностика стійкості суб'єктів агробізнесу при введенні інновацій у цикл виробництва	54
Череп О.Г., Кондратенко В.О. Теоретичний аналіз підходів до класифікації інноваційної стратегії підприємств	57
Ясинська Д. В. Інноваційний розвиток – як обов'язкова умова ефективності управління фінансово – економічною безпекою сільськогосподарського підприємства в період кризи та зростання добробуту суспільства	61

СЕКЦІЯ 3. ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Васильєв С.В. Теоретичні засади земельних рентних відносин в ринкових умовах	65
--	----

Вініченко І.І., Сірак Ю.В. Формування ризикозахищеності фермерських господарств	67
Галатов Б.М. Формування бізнес-моделі підприємства на основі концепції створення спільної цінності	72
Гордієнко А. Сутність ефективного використання землі та її прояв в ринкових умовах	75
Довгопол В. Сучасні тенденції страхового захисту кредитних ризиків	78
Калініна Т.А., Васильєв С.В. Управління розвитком аграрних підприємств в умовах економічної нестабільності	81
Комська М.М. Особливості кризових явищ сільськогосподарських підприємств	84
Морозова О.С. Контроль фінансових результатів у рамках ризик-орієнтованого підходу	87
Романова А.В., Мороз С.І. Засоби візуалізації даних у бізнес-аналізі	89
Соломонова А. Роль інформаційних технологій та інформаційних систем в управлінні підприємством	92
Тонкошкур Д. Управління стійкістю підприємств як економічний процес	94
Шевченко Т. Особливості ризиків в діяльності апк	97

СЕКЦІЯ 4. МОДЕЛЮВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Капуста М.Ю. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємств	99
Копитець Н. Г. Окремі питання розвитку ринку м'яса великої рогатої худоби	102
Оганісян А.А. Необхідність формування «зеленої» економіки в аграрному виробництві	105

Орлова С. Можливі ризики при веденні бізнесу у різних формах власності підприємств	108
Приходько Д.О., Нужна С.А. Економіко-математичне моделювання – головний аспект модернізації та розвитку аграрних підприємств	110
Романова А.В. Формування стратегії розвитку підприємств аграрної сфери	112
Середа О.О. Відтворення земельно-ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств	115
Сітковська А.О. Фактори та мотиви економічної інтеграції суб'єктів аграрного бізнесу	118
Срібний М.В. Необхідність стратегії експортоорієнтованого розвитку агробізнесу	120

СЕКЦІЯ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ВИРОБНИЧИХ
ЗАСОБІВ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Донець Р., ЕКЗ-1-17

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Стан матеріально-технічної бази сільського господарства України на сьогодні цілком обґрунтовано можна охарактеризувати як незадовільний як у кількісному, так і в якісному плані, оскільки техніка фізично і морально застаріла, а кошти, передбачені на придбання нової, товаровиробники витрачають фактично на її ремонт і технічне обслуговування. До того ж уже на час свого створення вона поступалася за класом, якістю, ефективністю роботи кращим зарубіжним зразкам.

Вік 62% комбайнів в Україні вже перевищує 20 років; 28% тракторів досягли віку в 15-20 років, а 51% - відпрацювали понад 20 років. Існуюча система технічного сервісу в країні зводиться здебільшого до продажу запасних частин. Якість останніх на вітчизняному ринку перетворилася на напрям надприбуткового бізнесу й біду для сільгоспвиробників. Сьогодні рентабельність торгівлі запчастинами в 10 разів перевищує рентабельність у сфері продажу техніки (20-40% проти 2-3%). Відсутність сучасних ремонтних технологій, відповідних майнових засобів, спеціальних стендів для режимів холодної і гарячої обкатки двигунів, ефективних засобів технічної діагностики перетворили процес класичного ремонту на тривіальне

розбирання-складання технічних засобів, які до того ж здійснюються недостатньо кваліфіковано і з низькою якістю.

Придбання нової техніки вимагає значних інвестицій, а достатнім рівнем власних коштів не володіють навіть і деякі передові підприємства галузі. Амортизація нараховується лише умовно, реально ці кошти також беруть участь в обороті і вилучити їх практично не можливо.

Обмеженість фінансових ресурсів, яка стримує технічне переозброєння і оновлення майнового комплексу сільського господарства, обумовлена наступними причинами: зниження обсягів виробництва продукції і диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію; сезонність виробництва, що негативно впливає на суму оборотних коштів для своєчасних розрахунків із партнерами з придбання технічних засобів; амортизаційних відрахувань не вистачає на оновлення основних засобів; постійне зниження рентабельності виробництва не дає можливості залучити в галузь кредитні ресурси та кошти інвесторів.

Одним з основних резервів зростання фінансових результатів виробничо-господарської діяльності вітчизняних підприємств є удосконалення ресурсного забезпечення цієї діяльності. Таке удосконалення повинно насамперед передбачати повніше і ефективніше використання наявних ресурсів підприємства, а також використання у виробничому процесі нових, прогресивних їх видів. Важливе значення при цьому має впровадження на підприємствах технологій, що дає змогу знизити рівень витрат на виробництво продукції та підвищити її конкурентоспроможність.

Таким чином, з метою покращення ситуації доцільно економічно потужним господарствам із великими обсягами робіт комплектувати машино-тракторний парк виходячи з власних можливостей, а економічно слабким господарствам із невеликими обсягами робіт – доцільно

кооперувати кошти для закупівлі техніки й використовувати її на міжгосподарській основі.

Це дасть змогу за менших капіталовкладень сформувати раціональний парк машин і інтенсивніше його використовувати. Створення міжгосподарських безприбуткових об'єднань з технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників – один із найраціональніших шляхів оновлення машинно-тракторного парку та зростання ефективності його використання.

СУТНІСТЬ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Грунський О., ЕКз-1-17

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Актуальність проведення оцінки ресурсного потенціалу підприємства обумовлена рядом наступних факторів: процесами приватизації; розвитком фондового ринку; розвитком системи страхування; переходом комерційних банків до видачі кредитів під заставу майна (іпотечне кредитування); при численних і складних варіантах реалізації вартості майнових прав. Ці процеси формують потребу у оцінці ресурсного потенціалу підприємства.

Метою є аналіз забезпечення сільськогосподарських підприємств ресурсами такими як трудові, матеріальні, нематеріальні та фінансові.

Ресурсний потенціал з точки зору підприємства як господарюючого суб'єкта є важливим чинником, який впливає на ефективність фінансово-господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Ресурсний потенціал підприємства характеризують такі показники:

- реальні можливості підприємств у тій чи іншій сфері економічної діяльності;
- обсяги ресурсів і резервів як залучених, так і не залучених у виробництво;
- спроможність менеджерів до використання ресурсів для створення продукції, товарів і послуг з метою отримання максимального прибутку;
- форма підприємництва і відповідна організаційно-правова структура.

Оцінку ресурсного потенціалу потрібно проводити в розрізі його складових, оцінюючи окремо використання трудового потенціалу, основних засобів підприємства, забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та ефективність їх використання [1, с. 77].

Потенціал підприємства ототожнюють з масштабом діяльності об'єкта, а для його характеристики використовують поняття розмір підприємства і його виробнича потужність. При цьому під розміром розуміють: площі, кількість робочих місць для обслуговування виробництв, обсяг продукції, сумарну вартість засобів, а під потужністю – обсяг продукції у натуральному виразі. Основними характеристиками розміру та потужності є умови і інтенсивність використання ресурсів підприємства за призначенням, ефективність використання всіх видів ресурсів для оптимізації можливостей окремого підприємства. Різноманіття підходів до розуміння сутності потенціалу підприємства дозволяє вважати його багаторівневим і багатоаспектним поняттям, зміст якого розкривається у всьому комплексі його проявів. При цьому практично всі визначення певною мірою спираються на ресурси підприємства та досягнення ним відповідних цілей.

Ресурсний потенціал можна охарактеризувати як матеріальну умову

для відтворення просторових (земельних), трудових та матеріально-технічних ресурсів та як сукупність збалансованих факторів для ефективного функціонування підприємства на сільських територіях незалежно від форми власності, з урахуванням організаційних, галузевих, виробничих та регіональних особливостей. Поняття ресурсного потенціалу використовується в економічній науці під час обґрунтування напрямів розвитку, ефективного функціонування та удосконалення господарського механізму з метою підвищення результативності діяльності окремих підприємств та галузей. Ресурсний потенціал можна розглядати як сукупність та взаємозалежність двох понять «ресурси» та «потенціал» підприємства [2].

В економіці в цілому відсутній єдиний методологічний підхід до оцінки ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Більшість науковців у своїх публікаціях намагаються уникати цього питання, зосереджують свою увагу на характеристиці основних складових ресурсного потенціалу та напрямах підвищення їх ефективності використання.

Н.Міщенко виділяє ряд рамкових умов, які на її думку необхідно враховувати при розробці інтегрального показника оцінки ресурсного потенціалу підприємства: вирішення проблеми співставлення вартісних і натуральних оцінок елементів потенціалу, розробка системи збору достовірної первинної інформації та недопущення подвійного рахунку при оцінці, розробка нових математичних моделей на основі коригуючих коефіцієнтів, приведення до співставного виду абсолютних і відносних показників [3, с. 192].

Оцінювати загальний обсяг ресурсного потенціалу за допомогою інтегральної оцінки земельних, трудових ресурсів та основних виробничих фондів пропонують й інші дослідники. Так О. Рубай пропонує розрахунок інтегрального показника ресурсозабезпеченості господарств на основі

розрахунку часткових індексів, адаптованого до умов конкретного регіону (у даному випадку для Львівської області) [4]. Розробку методик оцінки ресурсного потенціалу окремо для різних регіонів не можна вважати доцільною, так, як перелік складових ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств може швидше відрізнитися в залежності від виду діяльності підприємства, ніж від місця їх знаходження.

Свій варіант вирішення проблеми пошуку спільних одиниць виміру для різних складових ресурсного потенціалу пропонує у своїй дисертації Н.Даций. Вона розглядає можливість здійснювати вартісну оцінку сукупного ресурсного потенціалу через оцінні параметри основних виробничих засобів, оскільки на сьогоднішній день вони мають найбільш відпрацьовані офіційні методики переоцінки. Скоректовані основні виробничі засоби, на думку автора, можуть виступати в ролі взаємозамінних ресурсів, що дозволить знайти фондний аналог одиниці трудових і земельних ресурсів [5].

Таким чином, для оцінки величини ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства необхідно забезпечити виконання триєдиного завдання: 1) визначити перелік ресурсів, які є у володінні чи розпорядженні підприємства; 2) кількісно оцінити наявність кожного виду ресурсу; 3) привести показники кількості окремих видів ресурсів до спільної одиниці виміру для подальшого визначення обсягу ресурсного потенціалу в цілому. При вирішенні кожного із зазначених завдань можуть застосовуватися окремі методики, виходячи із специфіки ресурсу, інформаційної бази про нього та наявного інструментарію у дослідника. Але в будь-якому випадку має забезпечуватись кінцевий результат: отримання даних про наявний ресурсний потенціал, придатних для подальшого їх використання при оцінці ефективності використання цього потенціалу.

Отже, застосування запропонованої методології дає змогу оцінити ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства, визначити

відповідність поставленим цілям та прийняти обґрунтовані управлінські рішення з приводу використання наявних ресурсів.

Література:

1. Лагун М.І. Економічний потенціал як основа розвитку бізнесу // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – Вип.. 5 (84). – (с. 77-82).
2. Вишнеvsька О. М. Оцінка ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств / О. М. Вишнеvsька // Регіональна бізнес-економіка та управління. — Вінниця : Вінницький фінансово-економічний університет, 2006. — С. 73—79.
3. Міщенко Н.М. Поняття ресурсного потенціалу підприємства та проблеми його оцінки // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – Вип. 17.2.- 2007. – С. 189-192.
4. Рубай О.В. Економічна оцінка використання ресурсного потенціалу сільськогосподарськими підприємствами: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.02/ Сумський національний аграрний ун-т. – Суми, 2003.
5. Дацій Н.В. Формування та ефективне використання ресурсного потенціалу в сільському господарстві: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.07.02 / Харківський національний аграрний ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2003.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ПРОЕКТУВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

К.С. Климова, аспірант кафедри економіки,
*Дніпровський державний
аграрно-економічний університет*
e-mail: klymova.kateryna@gmail.com

Науковий керівник:
д.е.н., проф., академік АЕНУ Гончаренко О.В.

Перехід агропромислового виробництва на інноваційний шлях розвитку вимагає пошуку і реалізації нових інституціональних форм забезпечення модернізаційних процесів або трансформації вже існуючих інституцій та інститутів. Найважливішим завданням, яке мають вирішити нові інституціональні форми, є сприяння комерціалізації інновацій та формування попиту на інноваційні продукти.

Формалізаційні межі інноваційному процесу надають законодавчі акти, якими визначаються прямі і непрямі методи регулювання інноваційних процесів. Прямі заходи впливу реалізуються через державні цільові програми, адміністративне регулювання, контрактне фінансування. Свідченням низької ефективності формальних норм в аграрній сфері стали: бюрократичні перешкоди і відсутність сприятливої процедури адміністрування інноваційних програм і проектів та спрощеної системи податкової звітності; невиконання діючих законодавчих норм щодо підтримки інноваційних проектів; відсутність системного інформаційного забезпечення інноваційного процесу; недостатня розробленість системи пріоритетного спрямування фінансових ресурсів для кредитування інноваційних проектів; фактична відсутність позитивного ефекту від дії податкових стимулів в інноваційній діяльності.

Низька якість інституту агроінновацій, наявна невідповідність формальних обмежень інституту змінам неформальних норм та еволюційним обмеженням функціонування обумовлюють запровадження процесу інноваційного проектування. Виходячи з неформальних передумов та еволюційних обмежень, вважаємо, що для агропромислового виробництва є більш прийнятною стратегія «проміжних інститутів». Такі зміни виключають виникнення інституціональної пастки, мінімізують ризики формування інституту та є безальтернативними в умовах дефіциту фінансових ресурсів.

Відтак, інноваційний розвиток агропромислового виробництва обумовлює пошук і реалізацію нових інституціональних форм забезпечення

інноваційного процесу або трансформації вже наявних інститутів. Нові інституції, або трансформаційні форми інститутів, мають забезпечити формування інноваційного попиту агровиробників і комерціалізацію інноваційної продукції наукових установ. Вихідною умовою інституціонального забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва виступає інституціоналізація інноваційного розвитку, як процес формування й функціонування базисних й інноваційних інститутів та інституцій. Динамічність даному процесу забезпечують такі форми інституціональної еволюції як трансформація, модернізація, модифікація, інститутів й інституцій. Досягнення стратегічних цілей забезпечує формування перспективної інституціональної траєкторії, що передбачає вибір інституціонального простору; врахування обмежень; стимулювання інноваційного розвитку; виключення дисфункцій [1].

Реальному запровадженню інноваційного розвитку агропромислового виробництва протидіє нестабільність і неефективність нормативно-правового регламентування, відсутність дієвого інфраструктурного й організаційно-економічного забезпечення галузі. В сукупності дані фактори не дозволяють реалізувати інституціональну системність інноваційного розвитку і забезпечити нерозривність стадій інноваційного процесу. На даному шляху вкрай важливим вбачається запровадити інституціональне проектування із створення перехідних форм реалізації агроновацій, стратегічне планування й програмування інноваційного розвитку, інфраструктурне забезпечення трансферу інновацій

Список літератури:

1. Гончаренко О. В., Самілик Т. М., Теслюк Ю. В. Інституціональні детермінанти розвитку інновацій в агропромисловому виробництві. Ефективна економіка. 2019. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7698>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Кругляк Г., МгЕК-1-21

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Питання, актуальність якого не змінюється з часом, є ефективність використання природних ресурсів. Якщо ж говорити про сільське господарство, то ефективне, раціональне використання такого природного ресурсу як земля – це стійке підґрунтя його сталого розвитку.

Сьогодні загальна площа сільськогосподарських земель в Україні становить близько 71,0 % усієї території держави (40 % світових запасів чорноземів та інших родючих ґрунтів). Але, на жаль, ефективність землекористування в нашій країні є найнижчою в Європі. Інтенсифікація землеробства, збільшення навантаження на земельні ресурси, безконтрольне застосування засобів хімізації в умовах низької технологічної культури призводять до погіршення якості ґрунтів, зниження їх родючості, розвитку ерозійних процесів.

Для визначення ефективності використання земельних ресурсів у землеробстві існує широкий спектр показників і оцінок землі сільськогосподарського призначення (природна, штучна, абсолютна, відносна та економічна родючість ґрунту; якісна оцінка або бонітування; економічна оцінка; показники інтенсивності використання земельних угідь, тощо). Категорія «ефективність» – найбільш загальний показник ступеня використання виробничого потенціалу господарств, що відображає рівень використання кожного з чинників у нероздільній їх єдності та взаємодії.

За останні роки практика господарювання в ринкових умовах підтверджує, що результативність та ефективність землеробської діяльності

передусім залежить від ефективності використання сільськогосподарських угідь.

В економічній теорії найчастіше виділяють *технічну, структурну та економічну* ефективності використання сільськогосподарських угідь. Технічна ефективність визначається здатністю одержати максимальний обсяг продукції при заданому наборі ресурсів. У землеробстві технічна ефективність використання сільськогосподарських угідь визначається такими показниками, як урожайність, вихід валової продукції з одиниці земельної площі тощо, такі показники відносяться до *натуральних*. Структурна ефективність передбачає можливість оптимізувати використання ресурсів для одержання заданого обсягу продукції, у якості показників вимірювання структурної ефективності використовують собівартість продукції, фондоозброєність тощо. Економічна ефективність базується на поєднанні двох попередніх видів і базується на порівнянні одержаних результатів із витратами, вони називаються *вартісними* – виробництво валової продукції в порівнянних цінах, товарної продукції в поточних цінах реалізації, чистої продукції і прибутку в розрахунку на гектар сільськогосподарських угідь, рентабельність тощо.

Натуральні показники характеризують продуктивність лише певної частини сільськогосподарських угідь, а вартісні — всієї їх площі. Ці дві групи показників доцільно розраховувати як на гектар фізичної площі, так і з урахуванням грошової оцінки гектара сільськогосподарських угідь, в якій відображена їх економічна родючість. У першому випадку судять про фактично досягнутий рівень використання землі без урахування її якості, а в другому — об'єктивно оцінюють результати господарювання.

Таким чином, проведення якісного аналізу раціонального та ефективного використання земельних ресурсів можливе лише за умови комплексного розгляду всіх видів ефективності.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА»

Масляєва О.О., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки
Ангелина Стеценко, здобувачка вищої освіти, гр.ЕК-1-21
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Рівень продовольчого забезпечення в тих умовах, які склалися є одним із ключових питань. Пріоритетними в даній сфері є забезпечення продуктами харчування та їх доступність для кожного споживача. Продовольство є головним показником життєдіяльності людей.

Визначення поняття «продовольча безпека» науковцями наступна:

Р. І. Тринько	Продовольча безпека – важлива і особлива складова частина безпеки національної, а тому її слід розцінювати не лише як внутрішню складову частину незалежності держави, а і як важливий зовнішній фактор, оскільки продовольче забезпечення населення на рівні раціональних норм споживання є свідченням економічної міцності держави
О.В. Березін	Продовольча безпека – це стабільний у часі і просторі процес безперервного забезпечення всього населення країни різноманітними якісними продуктами харчування в обсягах, необхідних для здорового способу життя
Шубравська О.В.	"Продовольча безпека" трактується, як захищеність населення країни, в тому числі його найбільш вразливих верств, за рівнем і якістю спожитого продовольства.
С.М. Рогач:	"Продовольча безпека — це гарантована спроможність держави задовольняти потреби населення країни і кожної людини в продовольчих ресурсах у кількості і якості, що

	забезпечує фізичне здоров'я, соціальний і духовний розвиток, а також відтворення нації"
О.В. Скидан:	"Продовольча безпека — це такий еколого-економічний стан держави (регіону), при якому всі її громадяни забезпечені продовольством в необхідній кількості, асортименті та відповідної якості, що підтримує найвищий рівень їх фізичного і психічного здоров'я

Список літератури:

1. Березін О.В. Проблеми формування продовольчого ринку України: моногр. / О.В. Березін. — К.: Вища школа, 2002. — 211 с.
3. Рогач С.М. Екологічна складова продовольчої безпеки / С.М. Рогач // Науковий вісник НАУ / редкол.: Д.О. Мельничук (відп. ред.) та ін. — К., 2006. — Вип. 97. — С. 161—164.
4. Скидан О.В. Про особливості розвитку цінової ситуації на споживчому ринку та її вплив на продовольчу безпеку держави / О.В. Скидан // Ринкова трансформація економіки АПК: моногр.: у 4х ч. / За ред. П.Т. Саблука, В.Я. Амбросова, Г.Є. Мазнева. — К.: ІАЕ, 2002. — Ч. 4: Стабілізація доходів сільських товаровиробників. — С. 308—311.

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОЕКТУ ТА РЕЗУЛЬТАТОМ КОНТРОЛЮ

Пінчук С., ЕКз-1-17

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

На сьогодні у світі створена нова стратегія, яка трактує якість як найбільш важливий фактор в забезпеченні конкурентноздатності будь-якої компанії. У зарубіжній практиці виділяють такі два основних елементи

стосовно якості: відповідність цілям проекту та відповідність вимогам споживачів. З переходом до ринкових відносин в Україні проблема якості постала перед кожним виробником. Саме вирішенням цієї проблеми повинен займатись проект-менеджер. Завдання забезпечення якості проекту актуальне на всіх фазах його життєвого циклу. Нова політика управління базується насамперед на розумінні учасниками проектів життєвої необхідності забезпечення їх якості. ЗУ «Про захист прав споживачів» від 12.05.91р. зобов'язує виробників продукції підтверджувати деклараціями відповідність своєї продукції вимогам нормативно-технічної документації (стандартам, нормам, вимогам замовника і т.д.). При відсутності такої декларації Закон надав право органам державного управління не допускати на ринок товарів сумнівної якості і навіть анулювати патент виробника такого товару.

Організація робіт по забезпеченню якості проекту включає: визначення робіт, необхідних для досягнення потрібного рівня якості; визначення відповідальних за здійснення цих робіт; розподіл робіт на функціональні частини; визначення відповідальних та виконавців по кожній роботі; створення зв'язків між різними роботами.

Система якості включає роботи в проекті, які впливають на якість продукту проекту. Вона може бути поділена на різні частини та підсистеми. Наприклад: попередні роботи; завдання специфікацій якості; зв'язки з постачальниками; виробництво; інспекція; відношення із споживачами; аудит якості; метрологія; забезпечення зворотного зв'язку за даними, що відносяться до якості; персонал; безпека продукту.

Повноваження і відповідальність осіб і організацій, що здійснюють діяльність, яка впливає на якість проекту, повинні бути чітко встановлені і закріплені документально. Це оформлюється в рамках спеціальної Програми забезпечення якості проекту. В даній Програмі знаходиться відображення стратегія забезпечення якості проекту, що визначається на початковій стадії

його виконання задовго до розміщення замовлень на придбання і доставку обладнання. Програма визначає заходи, направлені на забезпечення якості виконання робіт по проекту, в тому числі заходи по контролю якості.

Програма повинна передбачати: організаційну структуру, в рамках якої вона буде реалізовуватись; чітко розподілені обов'язки і рівень повноважень окремих осіб, груп і організацій, що приймають участь у вирішенні цієї проблеми.

Програма контролю якості повинна передбачати наступні заходи: контроль розробки проектної документації; контроль постачання обладнання, конструкцій і матеріалів; першочергова інспекція; перевірка готовності до випробувань; метрологічний контроль, перевірка контрольно-вимірювальної апаратури; перевірка складування і зберігання; контроль процедур проведення інспекцій, випробувань і прийняття; виявлення непридатного обладнання, конструкцій і матеріалів; корегування впливів; реєстрація заходів по забезпеченню якості; проведення ревізій, бажано, силами сторонніх спеціалістів.

Керівник проекту повинен постійно перевіряти стан справ з виконанням програми і точність її дотримання. Для контролю якості проекту використовують такі методи та засоби, як: технічна інспекція, контрольні карти або графіки контролю (використовуються для відстежування вихідних змінних, для моніторингу вартісних і планових відхилень, похибок у проектній документації або в інших процесах проекту), статистичні методи (статистичні вибірки, аналіз динамічних рядів, створення статистичних моделей з метою перевірки та скорочення витрат і часу на проведення контролю якості) та графіки потоків, як допоміжний засіб в аналізі проблем, що виникають, діаграму Парето (діаграма, яка ілюструє появу різних причин невідповідності, впорядкованих за рангом виникнення причин) та аналіз тенденцій (передбачає використання математичних методів

для прогнозування майбутніх результатів та технічних показників виконання тощо).

Результатом контролю якості є прийняття рішень щодо прийняття робіт, продукції проекту, введення змін у процеси, якщо управління якістю не відповідає встановленим вимогам, нормам і стандартам та прийняття заходів щодо поліпшення якості проекту в цілому.

ПРИБУТОК ЯК КІНЦЕВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Рябчук В., МгЕК-1-21

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Прибуток - це частина чистого доходу, який безпосередньо одержують підприємства після реалізації продукції як винагороду за вкладений капітал і ризик підприємницької діяльності. Характеризуючи надлишок надходжень над витратами ресурсів, прибуток є метою підприємницької діяльності та основним її економічним показником.

Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного удосконалення його матеріальної бази і продукції, всіх форм інвестування. Він служить джерелом сплати податків. Враховуючи значення прибутку, вся діяльність підприємства спрямована на те, щоб забезпечити зростання його величини або принаймні стабілізувати її на певному рівні.

Кількісно він становить різницю між сукупними доходами (після сплати податку на додану вартість, акцизного податку та інших відрахувань з виручки в бюджетні і небюджетні фонди) і сукупними витратами звітного періоду. Якщо прибуток має від'ємне значення, то він перетворюється на

збиток. Іншими словами, прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається шляхом збільшення валового прибутку на суму інших операційних доходів і зменшення на суму витрат, зв'язаних з операційною діяльністю, але не включених до складу собівартості реалізованої продукції.

Розрізняють такі види прибутку:

- Валовий (різниця чистого доходу і собівартості продукції)
- Операційний прибуток (різниця валового прибутку і операційних витрат)
- Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (сума прибутку або збитку від операційної діяльності, фінансових та інших доходів, фінансових та інших витрат)
- Прибуток від звичайної діяльності (різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку)
- Чистий прибуток (сума прибутку від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку)

Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається шляхом збільшення валового прибутку на суму інших операційних доходів і зменшення на суму витрат, зв'язаних з операційною діяльністю, але не включених до складу собівартості реалізованої продукції.

Водночас прибуток - це підсумковий показник, результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток відбиває її результати і зазнає впливу багатьох чинників. Є особливості у формуванні прибутку підприємств залежно від сфери їхньої діяльності, галузі господарства, форми власності, розвитку ринкових відносин.

На формування прибутку як фінансового показника роботи підприємства, що відбивається в бухгалтерському обліку, в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений порядок визначення фінансових результатів діяльності; обчислення собівартості продукції (робіт, послуг); загальногосподарських витрат; визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій, іншої діяльності.

Отже, прибуток як економічна категорія відображає кінцевий результат господарської діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів підприємницьких структур, їх фінансового стану. Він сигналізує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва і реалізації, розширення асортименту виготовлюваних товарів, доцільність змін у ціновій політиці. Він є визначальним критерієм ефективності господарювання.

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Сірак Ю., МГЕК-1-21

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Головним напрямом ринкової трансформації одержавленого сектора сільського господарства є кардинальні зміни власницько-господарських відносин, становлення та розвиток агроструктур ринково-підприємницького типу. І не випадково для більшості вітчизняних науковців цей процес був і залишається дотепер головним об'єктом дослідження. Разом з тим, на наш погляд, недостатньо приділяється увага аналізу тенденцій, які притаманні розвитку світового сільського господарства.

Серед сучасних тенденцій можна виділити посилення концентрації виробництва в сільському господарстві. Тоді як з іншого боку, внаслідок

нарощування великотоварного виробництва в аграрному секторі України відбулися серйозні деформації та намітилися негативні тенденції. Тому не заперечуючи існування тенденції аграрного виробництва до його концентрації, спробуємо проаналізувати позитивні і негативні складові цього процесу.

Концентрація виробництва у більшості випадків визначається як процес зосередження господарської діяльності на великих підприємствах і одночасне зменшення їхньої кількості у тій або іншій галузі. Вона зумовлена перш за все науково-технічним прогресом і впровадженням його досягнень. Як правило розміри функціонуючих господарств з часом не дозволяють здійснювати виробництво рентабельно, внаслідок чого виникає проблема його розширення, передусім на новій технічно-технологічній та організаційній базі. Слід відмітити, що концентрація виробництва також посилюється ринковою конкуренцією. Це може призводити до банкрутства багатьох підприємств, або їх примусового поглинання більш великими компаніями, а з іншого боку вона штовхає товаровиробників до добровільного об'єднання.

Таким чином, концентрація виробництва взагалі і в сільському господарстві зокрема є об'єктивним, закономірним процесом, який зумовлений перевагами великого виробництва у порівнянні з малим. В той же час слід зазначити, що перевага великого виробництва в землеробстві має певну межу і вона не однакова в різних видах сільського господарства і за різних суспільно-економічних умов.

З іншого боку, нарощування виробництва сільськогосподарської продукції може супроводжуватися викривленням галузевої та продуктової структур виробництва. Так наприклад, в Україні виникли диспропорції між розвитком двох галузей сільського господарства: рослинництва і тваринництва. Великотоварні агроструктури як правило займаються

виращуванням експортоорієнтованих культур і виробництвом продукції промислового птахівництва, тоді як рослинницька продукція, необхідна для задоволення повсякденних потреб населення, а також виробництво молока, яловичини і свинини здійснюється в основному невеликими товарними господарствами або взагалі сільським населенням.

Вказані процеси несуть загрозу деформації існуючої організаційної структури аграрного сектору економіки у напрямку його холдингізації і невиправданого витіснення середніх і малих за розмірами господарств.

Таким чином, можна зазначити, що в останнє десятиріччя набув розвитку і закріпився суперечливий характер трансформації аграрного сектору. З одного боку, спостерігається зростання сільськогосподарського виробництва та експорту його продукції, а з іншого – продовжується занепад села як природно-ресурсної та соціальної основи сільськогосподарського виробництва.

Подолання такого суперечливого характеру розвитку аграрного сектору передбачає посилення соціальної складової у його трансформації, а саме коли сільське господарство розглядається не тільки з точки зору виробничо-комерційного призначення, але і коли його розвиток сприяє збереженню і відтворенню селянства, комплексному розвитку сільських територій, розв'язанню соціальних проблем на селі тощо.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Шаповал Д., ЕКз-1-17

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сучасний етап розвитку економіки України є досить складним, тому що кожне підприємство в ринкових умовах повинно самотійно дбати про

підвищення ефективності свого виробництва та конкурентоспроможності виробленої продукції.

Однією із умов подолання економічної кризи та підвищення ефективності виробництва є розробка, обґрунтування, прийняття та реалізація раціональних управлінських рішень. Впровадження раціональних рішень сприяє скороченню витрат виробництва, попередженню негативних наслідків господарювання, зберігаючи при цьому можливість отримання найкращих результатів діяльності та максимального прибутку.

На сучасному етапі розвитку економіки України певна кількість сільськогосподарських підприємств залишається збитковими. Такий стан пояснюється недоліками в системі управління та регулювання економічними і господарськими процесами в АПК, недостатньою обґрунтованістю управлінських рішень, які приймаються керівниками різних рівнів щодо ведення організаційно-виробничої діяльності підприємств і організацій, оскільки, як правило, вони приймаються на основі їхнього особистого досвіду, тобто суто суб'єктивно.

А відтак, підвищення якості рішень, які приймаються керівниками є найважливішим резервом підвищення ефективності управління.

Для цього процес прийняття управлінських рішень на підприємстві повинен включати наступні етапи:

- першим етапом є визначення мети;
- другий етап представляє собою постановку завдань;
- на третьому етапі, відбувається збір необхідної інформації від керівників підрозділів підприємства;
- на четвертому етапі розглядаються всі можливі альтернативні варіанти управлінського рішення, адже тільки в цьому випадку рішення може бути оптимальним. Розробивши можливі варіанти вирішення проблеми на підприємстві ці рішення оцінюються, тобто визначаються переваги та

недоліки кожної альтернативи та об'єктивно аналізуються ймовірні результати реалізації. Для зіставлення варіантів управлінського рішення застосовуються стандарти або критерії, за якими їх можна порівнювати.

- на останньому, п'ятому, етапі відбувається безпосередньо реалізація розробленого управлінського рішення.

Отже, процес прийняття ефективних управлінських рішень на підприємстві є одним зі складових будь-якого управлінського процесу. На перший погляд, цей процес може здатися простим, проте він потребує як великих трудових витрат, тобто велику кількість часу, яка витрачається на прийняття необхідного управлінського рішення, так і грошових, так як аналітичні методи планування потребують значних витрат.

ПРОБЛЕМИ СПЕЦИФІКАЦІЇ ПРАВ ВЛАСНОСТІ

Шаповал С., ЕКз-1-17

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Концепція власності як складного «пучка» правомочностей допускає, що ті чи інші права на один і той же ресурс можуть належати різним суб'єктам. Специфікація прав власності означає закріплення за кожною правомочністю чітко визначеного власника, а не визначення одного абсолютного власника ресурсу. Такий підхід до визначення права власності характеризується універсальністю та гнучкістю, що робить його особливо ефективним при укладанні багатосторонніх угод на ринку, здійснення будь-яких складних взаємодій між індивідами з приводу використання ресурсів. До таких випадків можна віднести оренду майна, трастове управління власністю, лізинг, франчайзинг та інші складні форми організації комерційної діяльності.

В сучасному суспільстві великого значення мають три основних аспекти права власності: структура, прозорість і рівень дотримання.

Перший аспект передбачає, що права власності за змістом повинні бути добре структурованими. Йдеться, по суті, про ту ж специфікацію, тобто про наявність широкої і чіткої системи прав, обов'язків і відповідальності власника та гарантії їх використання. У такому вигляді права власності є спосіб за допомогою якого здійснюється формування діяльності людини і напрямок його енергії на досягнення високих економічних результатів. Тому, кожне суспільство відповідно с умовами свого розвитку має прагнути сформувати раціональну структуру прав і форм власності.

Великого значення має також проблема прозорості прав власності. Прийнята в суспільстві структура прав власності повинна бути представлена простими, точними і зрозумілими для всіх громадян країни категоріями і термінами, по можливості виключати двозначності і різного тлумачення, а також припускати державні гарантії їх використання та виконання всіма суб'єктами.

Від перших двох аспектів в певній мірі залежить рівень дотримання прав власності. При створенні добре структурованої і раціональної системи прав власності та забезпечення їх прозорості можна очікувати підвищення рівня їх дотримання. Ситуація буде зворотною при існуванні погано структурованої і непрозорої системи прав власності.

В умовах економіки, що розвивається на ринкових засадах відбувається формування принципово іншої, ніж в адміністративно-командній системі господарювання, структури прав власності, тобто перехід від прав власності, в яких домінувала держава до класичних прав приватної власності. Цей процес пов'язаний як з прийняттям нових законодавчих рішень, так і з створенням нового апарату виконання права. У зв'язку з цим, на початковому етапі такої радикальної зміни структури права власності в усіх постсоціалістичних країнах відбулося падіння рівня його дотримання. Однак

у міру формування раціональної та прозорої нової структури прав власності рівень його дотримання починає зростати.

В Україні в цьому плані, після багатьох років роздержавлення і приватизації, практично ще не створений структурований інститут прав приватної власності, і супроводжується вкрай низьким рівнем їх дотримання. До того ж сильний вплив на цей процес надає діяльність корумпованої державної бюрократії, яка традиційно має ще сильні позиції в органах державної влади. Виходячи з цього, завдання держави на даному етапі реформування відносин власності полягає у створенні раціональної інституційно-правової бази власності, яка регламентує за допомогою прийнятих юридичних законів і впровадження заходів державної політики, економічну поведінку суб'єктів ринкового господарства. Держава також через свої інститути покликана контролювати їх дотримання і виконання. Без цих розроблених і введених державою, образно кажучи, правил гри, немислимо створення цивілізованої ринкової економіки.

СЕКЦІЯ 2. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ОНТОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ

Гончаренко О. В., д. е. н., професор,
Самілик Т. М., к. е. н., доцент,
*Дніпровський державний аграрно-
економічний університет*

Цифрові тренди світового розвитку сприяли модернізації ринків праці й форм організації сучасного бізнесу. Започатковані процеси набули системних ознак й сприяли залученню до цифрової трансформації

традиційних сфер національної економіки та її суб'єктів. Структурні зміни скорочують частку традиційних галузей економіки і попит на стандартні форми зайнятості. Окресленим змінам сприяють і об'єктивні процеси поглиблення та поділу праці, розширення виробничої кооперації в умовах постіндустріалізації.

Загальносвітовим вектором розвитку стало розширення сфери послуг, яка здатна запропонувати суб'єктам економіки гнучкіші формати робочого часу, тривалість й організацію робочого дня та обумовлює вищу мобільність кадрів. Разом з тим, в національному господарстві та її аграрній сфері поширення інноваційних бізнес-стратегій, нових бізнес-технологій й креативних форм бізнесу ускладнені нормативною неврегульованістю умов договорів і відповідальності виконавців, суперечливістю у формалізації інноваційних видів діяльності в нормах різних видів права, процедурами несприятливого податкового адміністрування. Внаслідок обмеженості дієвих практичних інструментів та інституціонального забезпечення інноваційного бізнесу й креативних індустрій залишаються дискусійними питання практичної реалізації інструментів стимулювання інноваційного розвитку, модернізації, підтримки сучасних форм бізнесу.

Експерти наголошують, що сфера послуг в національній економіці поступово розширюється, а за підсумками 2020 р. вона сприяла формуванню майже 58,5% ВВП. Разом з тим, оцінка якісної структури послуг переконує, що серед них переважають оптова і роздрібна торгівля, послуги з державного управління і оборони; страхування; складського обслуговування, транспортні послуги, поштові й кур'єрські послуги; операції з нерухомим майном; інформаційні послуги [2, с.68]. Доволі повільними темпами зростають експортні послуги та послуги інноваційних видів діяльності, що традиційно реалізуються представниками малого й середнього бізнесу.

Безумовно, інноваційні перспективи економіки пов'язані і з потенціалом поширення високотехнологічних видів виробництва і наукоємного сектору. В той же час, складові й критерії оцінки міжнародних

інноваційних рейтингів вказують на наявність певних переваг інноваційної динаміки (людський капітал, показники освіченості, якість фундаментальних знань і наукових досліджень). Вказаних переваг для активізації інноваційного розвитку, попиту й пропозиції інновацій недостатньо. Суттєвою проблемою залишається низька ефективність базисних інститутів і інституцій; несприятливе інноваційне середовище; обмеженість фіскальних та монетарних стимулів. Зазначені фактори у своїй сукупності не сприяють реалізації інноваційного потенціалу, інноваційній активності суб'єктів економіки, дифузії і комерціалізації інновацій та зростанню ВВП [1].

Відтак інституціональні проблеми і обмеження в розвитку інноваційного бізнесу обумовлені неефективністю базисних інститутів, нерегульованістю діючих формальних норм, відсутністю інституцій та інструментів фіскальної й кредитної підтримки, стимулів, наявністю інституціональних пасток.

Список літератури:

1. Гончаренко О. В., Теслюк Ю. В. Функціонал базисних інститутів економіки в забезпеченні інноваційного розвитку агропромислового виробництва. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8373>

2. Таран С., Яворський П. Аналіз торгівлі послугами між Україною та ЄС: кроки для збільшення експорту послуг і поглиблення секторальної інтеграції з ЄС. *Центр аналітики міжнародної торгівлі Trade+*, Київська школа економіки. 2021. 144 с.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Дідур К.М., к.е.н., доцент

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Didur.eka@icloud.com

Інновації – головний двигун прогресу, оскільки саме вони дають можливість підприємству, з однієї сторони, одержати конкурентні переваги та покращити свою конкурентну позицію на ринку, фінансове становище, підвищити виробничі потужності та потенціал персоналу, а з іншої – потребують значних фінансових ресурсів. Без вчасного, стабільного, економічно обґрунтованого інвестиційного забезпечення здійснення інноваційної діяльності є неможливим. Проте, для того, щоб інноваційна діяльність була максимально ефективною, потрібно своєчасно та комплексно досліджувати показники ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Інноваційні зміни на сучасному етапі розвитку України та світу є дуже актуальними та значущими, саме тому ці питання привертають увагу та інтерес багатьох науковців, таких як: Ю.М. Бажал, І.Т. Балабанова, Г.С. Волобуєв, О.С. Височан, М.І. Грицаєнко, О.А. Лапко, С.В. Мочерний, Л.І. Нейкова, А.А. Пересада, Ю.В. Пікуш, С.Ф. Покропивний, М. Портер, Н.О. Титаренко, П.С. Харів, Д.М. Черваньов, О.Г. Шпикуляк, Й. Шумпетер та інші. Незважаючи на величезну кількість публікацій, питання дослідження ефективності інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності залишаються недопрацьованими.

Щоб оцінити інноваційну діяльність підприємства варто використовувати різноманітні джерела інформації: дані спеціальних досліджень, щорічні статистичні дані Державної служби статистики України, дані з звітів підприємств тощо. Комплексну оцінку ефективності інноваційної діяльності підприємства варто здійснювати за схемою, наведеною на рис. 1.1.

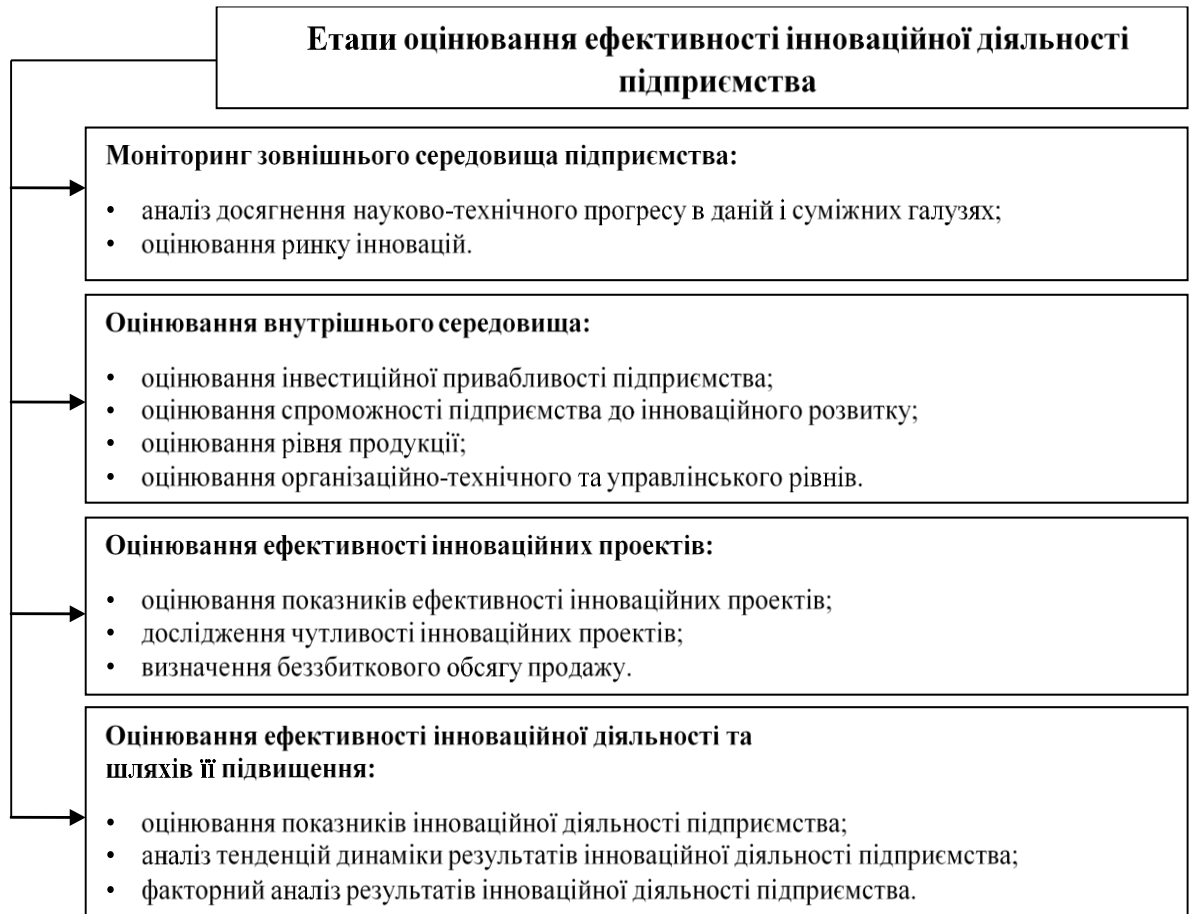

Рис. 1.1. Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємства

Для оцінювання ефективності інноваційних рішень використовують довготермінові критерії, які передбачають визначення тенденцій зміни показників, які характеризують результати введення інновацій у довготерміновому періоді на основі використання математичних методів і моделей прогнозування. Дослідження ефективності інноваційної діяльності протягом короткострокового періоду спрямоване на оцінку ефективності господарської діяльності підприємства. Оцінювання здійснюється з врахуванням всіх чинників, які впливають на результати інноваційної діяльності. Оцінити ці чинники можливо з використанням інтегрованого підходу на базі врахування різноманітних напрямів діяльності підприємства, в тому числі інноваційного розвитку, бізнес-процесів, маркетингу, фінансів (табл. 1.1.).

Таблиця 1.1.

Критерії оцінювання ефективності інноваційних рішень

Підходи до оцінювання ефективності інвестиційно-інноваційних рішень	Завдання	Показники
<i>Короткотермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності діяльності.	Оцінити ефективність внутрішніх ресурсів для впровадження інновацій.	Продуктивність діяльності; ефективність; якість; гнучкість; задоволеність.
<i>Середньотермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності інноваційних проектів.	Вибрати альтернативи інноваційним рішенням та обґрунтувати їхню ефективність.	NPV – чиста теперішня вартість; PI – індекс дохідності; IRR – внутрішня ставка доходу; PP – термін окупності.
Оцінювання ефективності інноваційних рішень на основі бенчмаркінгу.	Оцінити ефективність інноваційних рішень на основі порівняння з конкурентами чи аналогами.	Конкурентоспроможність інноваційних рішень; критерій відповідності сегментів ринку можливостям реалізації потенціалу підприємства при роботі на них; критерій ризиковості інноваційних рішень.
<i>Довготермінові критерії ефективності інноваційних рішень</i>		
Оцінювання ефективності інноваційного розвитку на основі прогнозування.	Оцінити ефективність інноваційних рішень на основі визначення тенденцій зміни показників їхнього	Прогнозування результатів реалізації інноваційних рішень; прогнозування змін та впливу чинників, що впливають на ефективність реалізації інвестиційно-інноваційних рішень.

Отже, оцінювання ефективності інвестування інноваційної діяльності підприємства обов'язково повинно базуватись на загальноприйнятих показниках інноваційного проекту, а також є необхідним побудова сценарію здійснення рішень. В сучасних умовах саме за допомогою дослідження ефективності здійснення інноваційного проекту можна прийняти рішення щодо доцільності того чи інакшого проекту, що в майбутньому застрахує підприємство від необґрунтованих ризиків підприємницької діяльності.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ГАЛУЗІ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Добровольська О. В., д.е.н., професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету

Більшість країн в умовах сьогодення стикаються з проблемою продовольчої безпеки. За таких умов розвиток сільського господарства є визначальним фактором забезпечення продовольчої безпеки.

Інтенсифікація та інноватизація сільського господарства є необхідною умовою задоволення продовольчої потреби населення планети. Проте розвиток аграрного виробництва може стати і катастрофічним за своїми наслідками процесом для світової екосистеми та людства, що пов'язано з нестачею водних ресурсів, втратою посівних площ через ерозію ґрунту, деградацію, засолення та опустелювання земель, зникненням лісів, загрозою біологічному розмаїттю видів та існуванню людства загалом. І тому інноваційний розвиток сільського господарства має таке велике значення як для майбутнього української економіки, так світового господарства.

Однак нарощування темпів розвитку сільського господарства та його інноватизації перешкоджає ряд проблем, які ми розглянемо детальніше. Отже, до основних проблем, які перешкоджають ефективному розвитку аграрного сектору, відносяться [3]:

- 1) обмежений внутрішній попит;
- 2) відносно низька конкурентоспроможність великої частини сільгосппродукції;
- 3) недовикористання аграрного потенціалу через неефективну структуру аграрного сектору (нерівномірний розподіл земельних ресурсів між великими сільгоспвиробниками та дрібним агробізнесом; недовикористання людського потенціалу);

- 4) відсутність доступного кредитування для середнього та малого агробізнесу;
- 5) висока частка тіньового сектора у сільськогосподарській галузі;
- 6) зниження кадрового потенціалу через вплив населення із сільської місцевості, особливо висококваліфікованих спеціалістів;
- 7) низька продуктивність праці в сільському господарстві.

Незважаючи на всі перераховані вище проблеми, українська аграрна сфера має високий потенціал для розвитку та перспективи щодо впровадження інновацій. Одне з ключових переваг сільськогосподарської галузі України - це доступ до найважливіших ресурсів, які забезпечують аграрне виробництво. І саме тому фактори, які є глобальними викликами для ЄС (зростання населення, зміна клімату тощо), в Україні перетворюються на можливості зростання і підвищення конкурентоспроможності вітчизняного агробізнесу.

Література:

- 1.Добровольська О. В. Пріоритети формування оборотного капіталу підприємства у нестабільному середовищі //Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №. 8. – С. 45-49.
2. Katan L., Dobrovolska O., Espejo J. M. R. Structural modeling of the financial support for the Ukrainian agrarian sector //Investment Management & Financial Innovations. – 2018. – Т. 15. – №. 3. – С. 199.
- 3.Каткова Т., Ткачова, Н., Київська К., Добровольська, О., & Редько К. (2022). До проблеми вдосконалення механізмів державного управління економічною безпекою в умовах реформаційних змін: іноземний досвід, українські реалії. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(42), 324–334. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3707>
4. Добровольська, О., Москаленко, С., Кучер, Г., Скорик, Г., & Мудра, Я. (2022). До проблеми публічного управління фінансово-економічною безпекою України в умовах пандемії COVID-19. *Financial and Credit Activity*

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В СТІЙКОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Дудка С.В., аспірант
*Дніпровський державний аграрно-
економічний університет*

В умовах ринкової економіки підприємство потребує підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємництва. Важлива роль у реалізації цієї задачі приділяється удосконаленню системи управління фінансовою стійкістю підприємства та впровадженню інновацій на підприємстві. В цьому контексті розробляється стратегія і тактика розвитку підприємства, обґрунтовуються плани й управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюються результати діяльності підприємства.

Процес реалізації визначеної головної мети забезпечення стійкого розвитку підприємств має спрямовуватися на розв'язання таких завдань [5]:

1. Забезпечення оптимальної структури капіталу з позиції забезпечення можливостей ефективного розвитку в довгостроковому періоді.
2. Постійної платоспроможності та ліквідності підприємства, тобто можливості своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання.
3. Максимальної рентабельності операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.
4. Відповідності обсягу капіталу, що залучається, сумі потреби в активах, що

формуються.

5.Збалансування грошових потоків підприємства.

6.Мінімальних витрат щодо залучення позикового капіталу підприємством.

Найкращий спосіб домогтися процвітання компанії - це використання запозичених та розробка власних інновацій [1]. Це дозволяє за одну одиницю часу виробляти більше, ніж можуть виробляти конкуренти. Відповідно, підвищуючи продуктивність, можна збільшити і загальний прибуток. Причому це стосується не тільки впровадження інновацій у виробництво. Підприємства, що займаються інноваційною діяльністю, повинні відповідати високим рівнем своїх розробок до світових лідерів і намагатися перевищувати його.

Також важливим є те, щоб розробники новацій могли ініціювати інноваційну діяльність, адже без цього попит на них завжди буде випереджати пропозицію. На цей час існує досить велике коло проблем, які насамперед перешкоджають здійсненню інноваційної діяльності підприємством і виходу продукції на світовий ринок.

Література:

1.Безус А.М., Чуйок М.Г. Стратегія підвищення інноваційної діяльності підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>

2. Добровольська, О. В. (2007). Класифікація факторів впливу на економічну стійкість підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*, 8, 23-27.

3. Добровольська О. В. Пріоритети формування оборотного капіталу підприємства у нестабільному середовищі //Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №. 8. – С. 45-49.

4. Barannyk L., Dobrovolska O., Taranenko V., Koriahina T., Rybalchenko L. Personal income tax as a tool for implementing state social policy. (2021) *Investment Management and Financial Innovations*, 18 (2), pp. 287-297. – URL: <http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/540>

5. Добровольська О. В., Шрамко В. А. Теоретичні підходи до діагностики фінансового стану сільськогосподарського підприємства/ Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки : кол. моногр. / за заг. ред. І. П. Приходька ; ДДАЕУ. – Дніпро : Пороги, 2020. – С. 174-184. – URL : <http://dspace.dsau.dp.ua/jsui/handle/123456789/5257>

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Земляна А.В., гр. МгЕк-1-21

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Актуальність напряму дослідження інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного сектору обумовлено конкурентною боротьбою на сільськогосподарському ринку продукції та напрямом України в міжнародний економічний простір.

Використання інновацій у практиці стикається з багатьма перешкодами, які в свою чергу значно призупиняють інноваційний розвиток та відповідно його інвестування. Практичне застосування інновацій потребує проходження багатьох кроків, від організації підготовки кадрів до реалізації масштабних проектів та програм. Принципові питання інноваційного розвитку в сільському господарстві досі не мають чіткого визначення. Але у теперішній час, в сучасних умовах інвестиційно-інноваційний розвиток підприємств як сільськогосподарських так і загалом агропромислового сектору можливий лише за відповідної моделі, основа якої має враховувати особливості регіонального агропромислового виробництва.

На сучасному етапі принципово важливим напрямом є функціонування агропромислового комплексу (АПК), як один з необхідних умов спрямованих на економіку України та забезпечення національної безпеки. Адже, обсяги

продовольчого ринку, зайнятість у сільському господарстві населення та багато іншого, залежить від діяльності АПК.

Існує безліч чинників котрі безпосередньо впливають на інвестиції та інновації як процеси розвитку в аграрному секторі. Вони мають характерні ознаки, деякі з них сприяють інвестиційній активності, їх вважають позитивними, але існують і негативні ознаки, які стримують інвестиційні процеси, що значно відображається на роботі підприємств.

Важливим аспектом, що істотно впливає на використання інвестицій є біологічний характер сільськогосподарського виробництва, тому саме це потрібно враховувати при визначенні напрямку інвестування. Ефективним способом розвитку конкурентного середовища АПК виступають інновації, які дають можливість підприємствам отримати додаткові інвестиції. Економіка починає розвивається саме з активізацією інновацій та економічною ефективністю цих нововведень.

Впровадження інновацій у виробничо-господарську діяльність підприємств аграрної сфери дозволить підвищити її ефективність, підняти рівень їхньої конкурентоспроможності, зміцнити позиції на національному та міжнародному ринках. Малий рівень інвестиційної привабливості та несприятливий інвестиційний клімат, які є в нашій країні, не дозволяють отримувати достатню кількість фінансових ресурсів для розвитку аграрних підприємств, впровадження сучасних технологій, технічного переоснащення, впровадження нових наукових розробок та інновацій.

Вирішення вищезазначених проблем полягає у переході до стратегічного підходу у інноваційній діяльності, а саме : стимулювання власної інвестиційної та інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Інвестиційно-інноваційна діяльність виступає головним засобом підвищення ефективності виробничих процесів на підприємствах.

Отже, побудова дієвих та ефективних механізмів для здійснення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємствами аграрного сектору надасть можливість підвищити рівень їх конкурентоспроможності та

закріпити позиції на міжнародному ринку аграрної продукції, що в свою чергу призведе до збільшення інвестувань у дану галузь.

Список літератури:

1. Словник іншомовних слів / За ред. чл.-кор. АН УРСР О.С. Мельничука. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1974. – 775 с.
2. Державна служба статистики України. URL : <http://ukrstat.gov.ua>.
3. Regulation of innovative development of the agricultural sector of Ukraine Н.О. Вернюк, М.І. Дяченко [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/98.pdf

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ АГРОТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Лапа В.О., аспірантка кафедри економіки
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
(veronikalapa33@gmail.com)

Чим більше глобальні та національні виклики, тим більша слава українських агропідприємців. Оборона України вимагає високотехнологічного забезпечення всіх секторів економіки, першочергової уваги потребує аграрна сфера, оскільки забезпечення продовольчої безпеки країни є константною концепцією її існування. Незважаючи на війну світовий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій стимулює необхідність отримання новітніх знань та цифрових компетентностей у сільськогосподарських працівників. Інноваційні рішення збільшують виробничий потенціал аграрної галузі та здійснюють вплив на людський капітал, що потребує капіталовкладень у науково-освітні проекти. ІТ-

знання потрібні під час впровадження комплексного управління аграрною технікою, системного обліку палива, відстеження якості робіт, системи точного землеробства тощо. За допомогою цифрових технологій стає можливим оптимально розміщувати агрокультури у системах сівозмін, створювати раціон годівлі сільськогосподарських тварин, точно розрахувати дози добрив, засобів захисту та регуляторів росту рослин, управляти земельним банком підприємств, контролювати бізнес-процеси виробництва, зберігання, переробки агропродукції, постачання та збуту, оцінювати економічну ефективність агровиробництва

З метою утримування позицій агропідприємств в умовах воєнного часу необхідно продовжувати розвивати комп'ютерну грамотність працівників, задіювати ІТ-фахівців, застосовувати електронні освітні спеціалізовані платформи. Разом з тим, окремої уваги потребує підвищення якості мережевого покриття у сільській місцевості, підтримка інноваційного агропідприємництва шляхом організації спеціальних хакатонів, бізнес-інкубаторів, програм навчання і т. ін.

Наразі під час війни актуальним є пошук альтернативних шляхів для зниження витрат на матеріально-технічні цінності при збереженні планованих показників продуктивності та врожайності. Спостерігається зростання попиту на цифрові сервіси та обладнання, що сприяють автоматизації агротехнологічних операцій, побудові нових логістичних ланцюгів тощо. Більше запиту на консалтингові послуги щодо використання працюючих цифрових технологій в агробізнесі в умовах воєнного часу. За допомогою розроблених навчальних онлайн-платформ створюється додаткова можливість отримувати та впроваджувати сучасні ІТ-знання до агробізнесу, що сприяє розвитку персоналу агропідприємств та призводить до підвищення виробничо-економічних показників його діяльності.

Використання унікального інноваційного потенціалу НААНУ, науково-дослідних установ аграрного напрямку, аграрних закладів вищої освіти має бути ефективно задіяним задля підтримки економіки держави.

Загалом агротехнологічне зростання країни може бути забезпечене шляхом інтеграції наукового потенціалу аграрного сектору до цифрових платформ агропідприємництва, що дозволить обрати науково - обґрунтовану стратегію розвитку всього агропродовольчого комплексу в умовах військової кризи. В такий спосіб людський капітал аграрної сфери має ґрунтуватися на вмінні використовувати в аграрному виробництві комп'ютерні знання, координувати діяльність на відстані, управляти бізнес-процесами задля сільськогосподарського розвитку.

Нині українські агротоваровиробники продовжують активно використовувати інформаційно-комунікаційні технології не тільки для аграрного виробництва, але й для задоволення воєнних потреб. Аграрні фахівці, активно застосовують отримані знання з комп'ютерних технологій під час забезпечення бізнес-процесів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, що також сприяє наближенню перемоги. Отже використання цифрових технологій в агробізнесі позитивно впливає на формування людського капіталу та забезпечує конкурентоспроможність економіки країни.

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Полегенька М.А., к.е.н., старший викладач

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

[\(marina_1245@ukr.net\)](mailto:marina_1245@ukr.net)

На сьогодні одним із важливих завдань державної політики є забезпечення сталого розвитку господарюючих суб'єктів агропромислового комплексу та забезпечення факторних складових зростання його виробництва. До таких умов слід в першу чергу віднести створення сприятливих умов переходу на інноваційний шлях розвитку. Це передбачає

формування механізмів взаємодії між самостійними сферами агропромислового комплексу та сферами інтелектуальної діяльності. Принципи та умови міжгалузевих відносин при цьому мають будуватися на основі наступних аспектів: обліку існуючих інноваційних потреб виробничої сфери та пропозиція або нових, або тих, які вже мали певні результати в інноваційній сфері, а також урахування галузевої специфіки та тривалості обороту вкладених коштів.

Для вирішення завдань вітчизняного агроінноваційного розвитку необхідно здійснити кардинальні перетворення у межах як усієї національної інноваційної системи, так і її аграрної складової. При цьому на рівні агроінноваційної системи, у першу чергу, важливо забезпечити зростання інноваційних пропозицій, підвищення сприйнятливості виробників до нововведень, а також формування ефективного зв'язку науки і виробництва.

В усьому світі у формуванні та забезпеченні функціонування агроінноваційної системи визначальна роль належить державі, яка повинна не тільки вибудувати остов такої системи і розробляти сукупність дійових механізмів взаємодії її складових, але й стимулювати розвиток у відповідному напрямі вітчизняної фундаментальної науки, а також сприяти придбанню і трансферу прогресивних технологій виробництва агропродовольчої продукції.

Активізація інноваційної політики у сфері агропромислового комплексу потребує прийняття неординарних заходів, що включають в себе вдосконалення системи державних інвестицій, кредитної та податкової політики, позабюджетного фінансування. Крім того, необхідно здійснювати цілеспрямовані заходи з розвитку підприємницького середовища, створення і розвитку системи комерційних форм взаємодії науки і виробництва шляхом інтеграції галузевих інститутів з великими промисловими і фінансовими структурами.

Основними напрямками активізації державної інноваційної політики в системі агропромислового виробництва є: - створення системи комплексної

підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, розвитку виробництва, підвищення конкурентоспроможності наукомісткої продукції АПК; - розвиток на регіональному рівні інфраструктури інноваційного процесу, включаючи систему інформаційного забезпечення, систему експертизи, фінансово-економічну систему, виробничо-технологічну підтримку, систему сертифікації і просування розробок, систему підготовки та перепідготовки кадрів; - розвиток малого інноваційного підприємництва шляхом формування сприятливих умов для утворення і успішного функціонування малих високотехнологічних організацій та надання їм державної підтримки на початковому етапі діяльності; - вдосконалення конкурсної системи відбору інноваційних проектів і програм. Реалізація відносно невеликих і швидко окупних інноваційних проектів за участю приватних інвесторів та за підтримки держави дозволить підтримати найбільш перспективні виробництва та організації, посилити приплив у них приватних інвестицій.

Отже, активізація інноваційної діяльності сприятиме збалансованому розвитку високоефективного інноваційного виробничого, управлінського комплексу та сектору наукових розробок, що забезпечує збільшення виробництва інноваційної та наукоємної продукції в аграрному секторі економіки, підвищення її конкурентоспроможності на основі передових технологій і перетворення наукового потенціалу в один з основних ресурсів стійкого економічного зростання агропромислового виробництва.

АНАЛІЗ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Теслюк Ю.В., доктор філософії з економіки, викладач

Сучасні тренди цивілізаційного розвитку обумовлюють стратегічний вибір національної економіки в напрямі опанування досягнень нового технологічного укладу. В даному контексті важливим вбачається підпорядкованість поточних завдань економічної політики стратегії інноваційного розвитку та узгодженість короткострокових і довгострокових цілей розвитку. Ризиковість прямування за інноваційним вектором має нівелюватись державними інструментами, орієнтованими на довгостроковий тренд розвитку. Визначальної ролі на даному шляху набуває формування інституціонального середовища, сприятливого для розвитку інновацій, що обумовлює необхідність дослідження нормативно-правової, організаційно-економічної й інфраструктурної складової забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва. Саме вони відповідають за утворення відповідних формальних норм і забезпечення умов, які регламентують інноваційну діяльність товаровиробників, спонукають їх до розробки чи впровадження інновацій й визначають специфічні особливості проходження інноваційного процесу в аграрній сфері.

Сучасний стан інноваційного процесу в агропромисловому виробництві обумовлений відсутністю стратегічних орієнтирів і послідовної політики держави та системності інституцій, які мали б його регламентувати [1].

В стратегічному плані інноваційний розвиток агропромислового виробництва формальними нормами практично не регламентується. На період до 2020 року було прийнято Стратегію розвитку аграрного сектору економіки, але програмного забезпечення дана стратегія не отримала. Окрім того, було розроблено Єдину комплексну стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 рр., але документ не був ухвалений. У середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року, затвердженому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275-р акцентується на необхідності удосконалення

існуючих механізмів стимулювання розвитку агропромислового комплексу [2], але основна увага приділяється державній підтримці. У сфері розвитку інновацій передбачається у середньостроковій перспективі створити передумови для розвитку та впровадження інновацій в усіх галузях економіки й подальший перехід до цифрової економіки. Важливим напрямом позначено вдосконалення нормативної, правової та регуляторної бази для інновацій, вдосконалення державної політики та реалізація програм, орієнтованих на стимулювання інноваційного розвитку.

Тільки у 2019 році було затверджено важливий стратегічний документ: «Стратегію інноваційного розвитку України на період до 2030 року», яка концептуально орієнтована на збільшення інноваційно-активних виробників й стимулювання інноваційних розробок поза межами державного фінансування. Стратегію орієнтовано на забезпечення системності заходів з розвитку всіх видів інновацій, їх впровадження, зміну механізмів фінансового забезпечення, активний розвиток трансферу інновацій на основі технологічних платформ, нові підходи до комерціалізації новацій. В даному стратегічному документі складно виокремити спеціальні заходи, які б стосувались стимулювання інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

В концептуальному забезпеченні стратегії визнається виключна роль інноваційного потенціалу як рушія економічного зростання в аграрному секторі. Окрім того, визначені конкурентні переваги національної економіки у вигляді ємності ринку, здатності до інновацій, наявності високоосвічених кадрів, функціонування наукових шкіл, які в сукупності сприятимуть виробництву інтелектуальних продуктів, інновацій науково-технічного спрямування. Для реалізації Стратегії передбачена розробка трирічних планів, а для оцінки її результативності передбачено здійснення контролю за виконанням

Розвиток інновацій був задекларований серед головних 10 пріоритетів влади у 2014 - 2017 рр., але фактичних досягнень обмаль. За думкою

дослідників ключовою проблемою залишається комерціалізація інноваційного продукту, складнощі трансформації винаходів у інновації, відсутність «акселерації» інновацій. В той же час, бізнес не демонструє високого попиту на нові технології й інноваційні рішення, що потребує проектів, спрямованих на укріплення зв'язків між наукою й бізнес-середовищем [3].

Відтак відсутність позитивного ефекту від регулюючих впливів держави обумовили складність й непрозорість та постійне внесення змін до порядків використання спеціальних режимів оподаткування у агропромисловому виробництві, відсутність чи порушення умов для ринкової мотивації товаровиробників, що мають отримувати непряму державну підтримку, а також переважно неефективний та часто ручний режим розподілення прямої підтримки держави, що в свою чергу не забезпечило рівновагу та певний компроміс інтересів для усіх економічних суб'єктів аграрної сфери.

Використана література:

1. Сіденко В.Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України / В. Р. Сіденко // Економіка і прогнозування. – 2018. – № 2.
2. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua> › app › planu uryadu › serednostrokoviy-plan-2020
3. Русан В. М. Державна аграрна політика: оцінка ефективності та шляхи удосконалення / В. М. Русан // Аналітична записка. Серія «Економіка», № 2, 2019.

СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ткаліч О.В., к.е.н., доцент

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Стратегія інноваційного розвитку аграрних підприємств є основою стратегічного планування, яке формує комплекс заходів, пов'язаних з випуском нового виду продукції, впровадженням і використанням нових технологій, розвитком збуту, організацією виробництва.

Перспективи розвитку аграрного сектора економіки зумовлюють необхідність пошуку векторів підвищення ефективності виробничої діяльності сільськогосподарськими підприємствами. Мова йде про оптимальне використання наявних ресурсів, їх подальше раціональне використання. Це пояснюється тим, що в умовах ринкової економіки для підприємства є вкрай важливим пошук оптимальної структури виробництва, як важливої передумови управління витратами. На мікроекономічному рівні питання використання ресурсів підприємства тісно пов'язане з виробничими процесами, прийняттям і виконанням відповідних обґрунтованих управлінських рішень. В свою чергу, це передбачає проведення ряду заходів, пов'язаних з моделюванням та прогнозуванням розвитку підприємства. Рішення, що приймаються, враховують різні економічні, технологічні, організаційно-господарські, соціальні та екологічні умови та випадкові чинники.

Для кардинального покращення основних параметрів функціонування вітчизняної економіки потрібно зосередитись на підтримці таких інноваційних пріоритетів, необхідний потенціал розвитку яких Україна наразі має:

- розвиток досліджень у галузі агробіотехнології (селекція; впровадження високоврожайних сортів рослин, а також культур з високою врожайністю, стійких до впливу різного роду негативних факторів, створення систем біозахисту та засобів охорони навколишнього середовища – біопестицидів, біодобрив, ферментів тощо);
- розроблення нанотехнологічних захисно-стимулюючих сумішей для насіння рослин;

- розвиток екологічно орієнтованих систем агрогосподарювання, зокрема, ґрунтозахисних систем обробітку, технологій сучасного органічного землеробства;

- розроблення новітніх видів машин, обладнання й технологій для рослинництва, які забезпечать більш високий техніко-технологічний рівень агровиробництва (з нижчими витратами вхідних ресурсів, більшою продуктивністю), що буде дружнім до навколишнього середовища (скорочення викидів, скидів, забруднення, недопущення деградації земель тощо).

Стратегію інноваційного розвитку аграрних підприємств необхідно розглядати як систему планових і прогнозованих дій спрямованих на використання повного інноваційно-технологічного циклу для досягнення поставлених цілей.

Підприємство може мати багато стратегій проте всі вони базуються на таких станах аграрних підприємств як:

- підтримка стабільного становища підприємства, яка найчастіше використовується аграрними підприємствами і не передбачає нововведень;
- розвиток аграрного підприємства, пошук нових шляхів розвитку, створення інноваційно-інтегрованих об'єднаних агроструктур, впровадження інноваційних підходів;
- переорієнтація і скорочення, яке базується на перегляді і невикористанні нераціональних складових агропідприємства;
- комбінування, яке передбачає поєднання вище наведених складових на різних етапах розвитку агропідприємства і функціонування. [1, с.106]

Процес вибору стратегії повинен базуватись на визначені місії, завдань, цілей, факторів які ставить перед собою аграрне підприємство. Вибір інноваційної стратегії аграрних підприємств базується на обґрунтуванні тенденцій розвитку науки й техніки, переходу до нового технологічного

укладу, аналізу та прогнозу динамічного оновлення продуктів і технологій у аграрному виробництві.

Для вибору стратегії інноваційного розвитку аграрних підприємств важливими виявляються такі фактори:

1. Співвідношення інвестиційної підтримки базових і пріоритетних напрямів інноваційного розвитку аграрних підприємств.
2. Співвідношення між інтелектуальним ресурсом наявним і необхідним.
3. Ступінь матеріально – технічної бази для підтримання інноваційної діяльності.
4. Співвідношення короткострокових і довгострокових цілей у процесі залучення інноваційної продукції. [2, с.15]

Метою будь-якого інноваційного товару є одержання прибутку як від використання існуючих ресурсів, так і від задоволення існуючого або потенційного попиту на товар, який є результатом інноваційної діяльності. Інноваційний товар може також сприяти певним корпоративним стратегіям, наприклад, посиленню ринкової позиції агропідприємства або забезпеченню кооперативних поставок необхідних ресурсів. Однак для всіх інноваційних товарів аналіз ринку є ключовою задачею у визначенні меж інновації, можливих інноваційних програм, технологій тощо.

Список використаної літератури:

1. Лабунська С. В. Управління витратами інноваційної діяльності підприємства :методологія та практика : монографія / С. В. Лабунська ; Міністерство освіти і науки України. – Харків : Інжек, 2014. – 350 с.
2. Ларіна Я.С. Класифікація інновацій в аграрному секторі як передумова формування маркетингових стратегій інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.- Київ: Біоекономіка і аграрний бізнес, 2019.-Vol.10. №1

ДІАГНОСТИКА СТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ ПРИ ВВЕДЕННІ ІННОВАЦІЙ У ЦИКЛ ВИРОБНИЦТВА

Трусова Н.В., д.е.н., професор

Трусова А.О., студентка першого

бакалаврського рівня зі спеціальності «Туризм»

Таврійський державний агротехнологічний

університет імені Дмитра Моторного

trusova_natalya5@ukr.net

Значна волатильність світових ринків продовольства та рецесія на глобальному ринку сільськогосподарської сировини вимагають від суб'єктів аграрного бізнесу формувати пріоритети розвитку та стратегічних перспектив із уникнення в майбутньому надмірних втрат при різких коливаннях ринкової кон'юнктури. Необхідними передумовами оцінки перспектив розвитку сільськогосподарських підприємств є значна ресурсна база, яка дозволяє отримувати прийнятний рівень рентабельності. Проте під впливом дестабілізуючих факторів невизначеності зовнішнього середовища та загострення конкуренції на ринку, спричиняє виникнення у функціонуванні суб'єктів агробізнесу кризових явищ різного характеру та генезису.

Розвиток суб'єктів агробізнесу має розглядатися як один із ключових пріоритетів аграрного сектора економіки щодо формування їх ринкової вартості. Проте, нестабільність функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах динамічного ринкового середовища спричиняє невчасне реагування на нього, що призводить до невдалої політики реалізації інновацій в сільському господарстві. Для забезпечення стійкого функціонування і розвитку суб'єктів аграрного бізнесу необхідно використовувати вартісно-орієнтовні компоненти економічного розвитку, що забезпечують перспективи

зростання їх сукупної вартості та уможлиблюють дієвість механізмів стабільної інноваційної діяльності.

Суб'єкти галузі сільського господарства, що функціонують у відкритій ринковій економіці, перебувають під багаточисельним впливом чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ, які частково підконтрольні та перебувають поза сферою їх впливу при формуванні конкуренції на ринку. Діагностика цільових параметрів стійкості суб'єктів агробізнесу, які на базі вартісно-орієнтованих компонент зростання власного капіталу, дозволяє спрямувати фокус оцінювання кількісних та якісних показників ринкової вартості підприємств. Кількісні цільові параметри стійкості (ринкової вартості) діагностують орієнтовне зростання вартості суб'єктів агробізнесу, якісні параметри (імідж компанії, ділові зв'язки, досвід роботи працівників тощо) потребують визначення в диференційованому режимі величини капіталовкладень для нарощування вартості власного капіталу підприємств [1; 2].

Залежно від типу стійкості, кількісні вартісно-орієнтованими компонентами зростання власного капіталу за фінансовими індикаторами (рентабельність капіталу, активів, інвестицій, економічна додана вартість, чистий грошовий потік, вартість капіталу тощо), та за операційними індикаторами (оборотність активів, оновлення основних засобів, частка на ринку, приріст (зменшення) активів тощо), дозволяють ідентифікувати індикатори, які характеризують дохідність капіталовкладень в інновації та безпечний процес виробництва суб'єктів агробізнесу. Інновації, при цьому, є фактором, що створюють умови нарощення прибутку суб'єктів із зростанням дивідендних ресурсів за вкладеннями, і, в той же час, є джерелом формування додаткового ризику, який навпаки, демонструє ймовірнісний ризик-сценарій інноваційності капіталовкладень підприємств [4].

Зазначимо, що лідерами інноваційної активності в аграрному секторі економіки є США (21.6% від загальної світового рівня впроваджених інновацій в агробізнес), Німеччина та Японія (17.3%) [3]. До ТОП-10 за

рівнем інноваційності розвитку аграрного сектора економіки включені також Франція, Південна Корея, Китай, Великобританія, Італія, Швейцарія та Нідерланди. При цьому, на країни ЄС припадає більше як 40% заявлених патентів на впровадження інновації в сільському господарстві. Проте, Україна за цим показником відстає від таких країн, як Польща, Словенія, Румунія, Словаччина [3].

В Україні, загальний обсяг інноваційних витрат, що спрямовуються із власного капіталу суб'єктів агробізнесу на впровадження та здійснення інновацій не має однозначної тенденції. Так, у 2017 р. їх інноваційна активність скоротились майже на 20% порівняно з 2016 р., у 2018 р. на 17%, в 2019 р. – ще на 19%. У 2020 р. спостерігається відновлення позитивних темпів приросту обсягів інноваційних витрат із власного капіталу підприємств до 79.5%, проте частково одержаний показник пов'язаний зі зміною підходів до статистичного спостереження інноваційної діяльності суб'єктів агробізнесу. Тому порівняно з 2019 р. він не відображає об'єктивно реального стану технологічного рівня впровадження інновацій в сільському господарстві України [3]. Таким чином, в основу структури вартісно-орієнтовних компонент зростання власного капіталу для фінансування інновацій має бути покладений механізм нівелювання часового розподілу загроз й ризиків. На нашу думку, цей механізм має сприяти підвищенню економічного зростання та безпеки аграрного бізнесу у довго-, та середньостроковому періодах. Тобто реалізація механізму через контролюючі цільові параметри стійкості має бути спрямований на своєчасне визначенням часового горизонту кризи фінансової спроможності суб'єктів аграрних галузей, і на сам перед, у довгостроковому періоді. З огляду на високу імовірність несприятливих змін макроекономічного середовища, фінансова стабільність та прибутковість суб'єктів аграрного ринку може бути нівельована через низький рівень їх санаційної спроможності.

Список використаних джерел:

1. Любенко Н. М., Герасименко Є.С. Удосконалення механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 6. С. 128-132.
2. Масалитина Н.Н. Диагностика кризисных ситуаций предприятия. Белорусский экономический журнал. 2006. № 2. С. 76-86.
3. Статистика інновацій - 2020. Пояснення статистики Євростату. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Innovation_statistics.
4. Федорук О. В. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств із застосуванням моделі когнітивної діагностики імовірності банкрутства. Економіка розвитку. 2013. № 1. С. 118-122.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Череп О.Г., д.е.н., проф.

Кондратенко В.О., докторант PhD

Запорізький національний університет

Відповідно до результатів здійсненого аналізу, нами було виокремлено існуючі класифікаційні ознаки та визначено сутність доповненої класифікації (табл. 1).

На думку Ковтун О.І. інноваційні стратегії доцільно класифікувати за ознакою диверсифікації діяльності, за характером поведінки підприємства. В дослідженні за першою ознакою було виділено: стратегію для окремих підрозділів; стратегію бізнес-одиниць; корпоративну стратегію; стратегію бізнес-процесів. Використання даних видів інноваційної стратегії сприятиме розвитку підрозділів підприємства, підвищенню рівня конкурентоспроможності, покращенню механізму ведення бізнесу [1, с. 48].

Хаустова К.М. пропонувала класифікувати інвестиційно-інноваційну стратегію за такими ознаками, як: рівень співвідношення інвестиційно-

інноваційного потенціалу; за рівнем очікуваного ефекту; залежно від цілей розвитку та ролі підприємства; за рівнем реалізації [2, 3; с. 185-186]).

Вищенаведені класифікаційні ознаки є доречними для підприємств, які використовують інвестиційно-інноваційну стратегію, але не достатньо враховано специфіку інноваційної діяльності підприємств, дію факторів оточуючого середовища. Досить ґрунтовний аналіз підходів до класифікації інноваційної стратегії здійснив Чубай В.М., який у своєму дослідженні виокремив групу класифікаційних ознак.

Таблиця

Класифікація стратегії інноваційної діяльності підприємства

№	Класифікаційна ознака	Вид стратегії інноваційної діяльності	Характеристика класифікаційної ознаки
1.	Рівень розвитку підприємства, конкурентних позицій та рівень інвестиційної активності	зростання швидкими темпами; помірною зростання; скорочення; швидкого спаду обсягів виробництва продукції	Визначає можливості підприємства щодо впровадження інновацій, зростання темпів інвестиційної діяльності, оцінює рівень забезпеченості інвестиційним капіталом, дозволяє налагодити організацію бізнес-процесів підприємства, підвищити рівень конкуренції.
2.	Залежно від цільового призначення інноваційної діяльності та сфери функціонування	на рівні окремих підрозділів; на рівні підприємства; на рівні держави; на рівні регіону; на рівні окремої галузі	Застосовуються через необхідність оцінки переліку основних завдань підприємства, галузевої спрямованості, визначення ринкової ніші та потреб споживачів, необхідності застосування декількох стратегій в залежності від масштабів діяльності, географічного розташування.
3.	Співвідношення напрямів ІД та цілей діяльності підприємства	базова (інвестиційна); розвитку (зростаюча); професійна; скорочення	Дозволяють оцінити привабливість ринку, завоювати лідируючі позиції, окреслити перспективні сфери функціонування, доцільність впровадження інновацій та виробництво нової продукції.
4.	Ефект від здійснення інноваційної діяльності	фінансова; екологічної захищеності; виробництва; інвестиційна	Впровадження даних стратегій дозволить виконати поставлені завдання, оцінити ефективність обраної стратегії, внести корективи відповідно до змін в потребах підприємства, оцінити рівень інвестиційної діяльності.
5.	За ступенем ризиковості інноваційної діяльності	високо-; середньо-; помірно-ризикові	Оцінка рівня впливу ризиків на розвиток підприємств, можливості інноваційної діяльності за умов дії загроз оточуючого середовища.
6.	Залежно від економічної доцільності	максимізації прибутку; мінімізації ризиків; забезпеченості ресурсами; науково-дослідних розробок; лідируючих позицій; соціальної захищеності; економічної безпеки	Застосовуються задля забезпечення зростання ефективності діяльності підприємства, підвищення фінансових показників, що дозволить оцінити перспективи інноваційної діяльності та способи управління інноваційним розвитком.
7.	За рівнем потенціалу	стабільного розвитку; розвитку інноваційної	Найвищий рівень ефективності фінансової діяльності сприяє вибору стратегії залежно від

	інноваційної діяльності підприємства	діяльності; ухилення від дії ризиків; комбінована	оцінки можливостей подальшого розвитку, інвестиційного та інноваційного потенціалу, що дозволить досягти сформованих цілей.
8.	За необхідністю здійснення інноваційної діяльності та реалізації інновацій	передінноваційна; першовпровадження; традиційна; стратегія орієнтована на впровадження інновацій; підтримання на використання існуючих технологій	Сприяють оцінці ефективності функціонування традиційного бізнесу, оцінці загроз ринкового середовища, визначенні доцільності інвестування у розвиток інновацій, заміні асортименту продукції, залученні технологій конкурентів, зміні форми організації бізнесу.

Чубай В.М. виокремив групу класифікаційних ознак: за способом задоволення існуючих потреб, за напрямками здійснення інновацій; за місцем розташування підприємства; відповідно до цілей підприємства; залежно від позиції підприємства на ринку; залежно від стадії життєвого циклу та рівня конкурентоспроможності; за способом застосування інновацій; за рівнем привабливості ринку; за рівнем ефективності всіх видів діяльності підприємства [4; 5, с. 6-7]. Перевагою наведеною класифікації є те, що автором враховано особливості діяльності підприємства, його підрозділів, специфіку процесу виготовлення кожної окремої одиниці товару, визначено основні цілі діяльності та способи їх досягнення, але не оцінено вплив ризиків на розвиток підприємства, напрямки інноваційної діяльності, взаємозв'язок між інвестиційним та інноваційним розвитком промислового підприємства.

Інший автор Федулова І.В. у своєму дослідженні здійснила глибокий аналіз існуючих підходів до класифікації інноваційних стратегій, розглянула особливості розробки стратегій, проаналізувала чинники впливу на їх формування. Наведена класифікація дозволяє обрати підприємству ту інноваційну стратегію, яка сприятиме досягненню сформованих цілей діяльності, впровадженню інноваційних технологій, витісненню конкурентів, налагодженню інноваційної діяльності [6].

Нами удосконалено класифікацію, яка, на відміну від існуючих, в процесі формування стратегії дає змогу обрати більш ефективну стратегію і способи її реалізації, враховує специфіку реалізації стратегії на промислових

підприємствах, наявність достатнього обсягу ресурсів, дозволяє оцінити можливості щодо реалізації стратегії, сформувані конкурентні переваги, визначити необхідний обсяг інвестицій для розвитку інноваційної діяльності, що дає змогу оцінити особливості впровадження стратегії з урахуванням потенціалу підприємства, рівня його розвитку, цільового призначення інноваційної діяльності та сфери функціонування, співвідношення напрямів інноваційної діяльності та цілей діяльності, ефекту від здійснення інноваційної діяльності, рівня ризиковості, економічної доцільності, необхідності реалізації інновацій та створює можливості щодо досягнення стратегічних цілей, зменшення дії ризиків, оцінки економічного ефекту, комплексного розвитку.

Використання наведеної класифікації дозволяє з'ясувати тип, основні риси, переваги і недоліки кожної стратегії, обрати та оцінити результативність стратегії інноваційної діяльності, визначити можливості підприємства, інноваційний та ресурсний потенціал, доцільність використання стратегії як інструменту підвищення ефективності функціонування підприємства, передумови економічного розвитку за умови достатнього обсягу інвестиційних ресурсів. Із класифікації (табл.) видно, що правильно обрана стратегія дає шанси щодо налагодження інноваційної діяльності підприємства шляхом вдалої побудови моделі ведення бізнесу, підвищення ефективності впровадження нововведень, інвестиційної активності, покращення процесу виробництва продукції та виходу на нові ринки збуту.

Список використаних джерел.

1. Ковтун, О.І., 2013. Інноваційні стратегії підприємств: теоретико-методологічні засади. *Економіка України*, № 4(617), с. 44–56.
2. Хаустова, К.М., 2013. Методика моделювання інвестиційно-інноваційної стратегії підприємства. *Інноваційна економіка*, № 9 (47), с. 62–69.

3. Хаустова, К.М., 2015. Інвестиційно-інноваційна стратегія підприємства та підходи до її класифікації. Фінансовий простір, № 4(20), с. 183–187.
4. Чубай, В.М., 2007. Формування та реалізація інноваційної стратегії машинобудівного підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Нац. ун-т «Львівська політехніка», Львів, 24 с.
5. Чубай, В.М., 2010. Суть і види інноваційних стратегій машинобудівних підприємств. Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму, № 1 (3), Т. 2, с. 347–356.
6. Федулова, І.В. *Класифікація інноваційних стратегій*. [online].
Доступно: <<http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10837/1/Classifi>

**ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК – ЯК ОBOB’ЯЗKOBA УMOBA
ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО – ЕКОНОМІЧНОЮ
БЕЗПЕКОЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА В
ПЕРІОД КРИЗИ ТА ЗРОСТАННЯ ДОБРОБУТУ СУСПІЛЬСТВА**

Ясинська Д. В., аспірантка

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

(yasinskaya.dv@gmail.com)

Філософи досі тільки пояснювали світ,
а справа полягає в тому, щоб його змінити.

Карл Маркс

Протягом життєвого циклу підприємства – можуть відбуватись виклики, які погіршують, або зупиняють господарську діяльність та провокують настання кризового стану, і це нормально. Втім, важливо в момент настання кризового стану вчасно акумулювати всі резерви, фонди та людські ресурси на підприємстві. В даному зв’язку звернемось до інноваційної діяльності, яка є ключовою умовою подолання кризового стану

підприємства.

В перекладі з латини «novare» означає оновлення, зміну. Саме від нього пішов термін «новатор» - людина, що створює новацію. Вкорінившись в англійській мові «novare» еволюціонувало в «innovation» - інновацію, префіксом «in» підкреслюючи введення в практичну діяльність новацій [1].

Разом з тим, перед впровадженням інновацій – доцільно дослідити економічну діяльність підприємства, наприклад, шляхом застосування факторної моделі, яка також полягає в дослідженні показників, що оцінюють ефективність використання сукупного, власного та позичкового капіталу, таких як: коефіцієнт оборотності позичкового капіталу, рентабельність продажу, чистий прибуток та ін. [2]. Лише після здійснення аналізу господарської діяльності підприємства з'являється розуміння в якому напрямку та яким чином здійснювати інноваційну діяльність сільськогосподарського підприємства.

Згідно даних, наведених Державною службою статистики України, найбільшу кількість інновацій впроваджено протягом 2000р. – 2002р.

Таблиця 1

Впровадження інновацій на промислових підприємствах						
	Частка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси), в загальній кількості промислових підприємств, %/	Кількість упроваджених у звітному році видів інноваційної продукції (товарів, послуг), усього одиниць/	З них /		Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції (товарів, послуг) у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств, %/	
			нових для ринку/	упроваджених машин, обладнання/		
2000	14,8	15323	... ⁴	631	9,4	
2001	14,3	19484	... ⁴	610	6,8	
2002	14,6	22847	... ⁴	520	7,0	
2003	11,5	7416	... ⁴	710	5,6	
2004	10,0	3978	... ⁴	769	5,8	
2005	8,2	3152	... ⁴	657	6,5	
2006	10,0	2408	... ⁴	786	6,7	
2007	11,5	2526	881	881	6,7	
2008	10,8	2446	840	758	5,9	
2009	10,7	2685	719	641	4,8	
2010	11,5	2408	606	663	3,8	

2011	12,8	3238	900	897	3,8
2012	13,6	3403	672	942	3,3
2013	13,6	3138	640	809	3,3
2014	12,1	3661	540	1314	2,5
2015	15,2	3136	548	966	1,4
2016	16,6	4139	978	1305	Розрахунок показника не здійснювався
2017	14,3	2387	477	751	0,7
2018	15,6	3843	968	920	0,8
2019	13,8	2148	418	760	1,3
2020 ⁵	14,9	4066	691	647	1,9

Наведені вище дані дають підстави зробити висновки, стосовно необхідності збільшення впровадження інновацій на промислових підприємствах. Здійснивши факторний аналіз та спрогнозувавши настання можливого кризового стану на підприємстві, з урахуванням не досить сприятливих умов, вчасно передбачимо та попередимо негативні наслідки, спричинені загрозами зовнішнього середовища, шляхом впровадження інноваційних процесів. До основних завдань інноваційних процесів належить: утворення нових робочих місць; стимулювання розвитку бізнесу; структурна побудова економіки; синергія науки, освіти та бізнесу; зростання добробуту суспільства. Останнє завдання є суттю всього, зазначеного вище.

Фінансування інноваційної діяльності здійснюється шляхом державного та недержавного грошового забезпечення. Цікавим вбачається вид недержавного фінансування інноваційної діяльності, як краудфандінг, який полягає у співпраці талановитих людей для досягнення спільної мети. Втім, для нормального забезпечення інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства доцільно залучати не лише приватні, а й державні кошти.

Рентабельність інноваційної діяльності досліджується наступним чином:

$$R_{\text{ІД}} = \frac{\Pi_{\text{ІД}}}{\text{В}_{\text{ІД}}} \times 100\%$$

де $\Pi_{\text{ІД}}$ - прибуток від інноваційної діяльності;

$\text{В}_{\text{ІД}}$ - витрати на інноваційну діяльність [3].

Дослідивши показник рентабельності інноваційної діяльності підприємства та переконавшись в правильному здійсненні господарської діяльності, з метою нівелювання ризику настання кризи фінансово – економічної безпеки, здійснимо техніко – технологічний розвиток сільськогосподарського підприємства, який полягає в модернізації виробничих потужностей та сприянні розвитку науково – технічного потенціалу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інноваційний розвиток підприємства [текст]: навч. посіб. / Пугач А.М., Демчук Н.І., Довгаль О.В., Крючко Л.С., Тягло Н.В. – ФОП . Швець В.М., 2018. – 348 с.
2. Добровольська О.В., Дуброва Н.П., Ясинська Д.В. Застосування детермінованого моделювання для підвищення прибутковості в управлінні фінансовими ресурсами підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2021. № 2 (72). С.82-87.
3. Левченко Ю.Г. Економіка й організація інноваційної діяльності: Курс лекцій для студ. напрямку 6.030504 «Економіка підприємства» для всіх форм навч. – К.: НУХТ, 2012. – 163 с.

СЕКЦІЯ 3. ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕНТНИХ ВІДНОСИН В РИНКОВИХ УМОВАХ

Васильєв С.В., к.е.н., доцент

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Перехід України до землеволодіння та принципово нових форм землекористування, заснованих на приватній власності, обов'язковій платі за використання земельного ресурсу; до розуміння ціни землі, як економічної категорії, властивої сучасній парадигмі ринкової економіки, зумовив специфіку національного земельного ринку. Треба зазначити, що з урахуванням масштабів ринку землі (близько 60 млн га) і величезного незадоволеного та відкладеного попиту на неї, також становлення нового рівня відносин між його суб'єктами буде сприяти швидкому розвитку ринку українських земель. Водночас потрібно наголосити на значній залежності темпів розвитку ринку українських земель від удосконалення нормативно-правової бази та специфіки механізму земельних відносин.

Земельна рента та вираження її в грошовій формі, вартість земель є основними категорійними поняттями економічної теорії. Однак у сучасній економічній науці ще не склалося єдиного розуміння особливостей механізму утворення земельної ренти, а тому поки що тривають обговорення, трактування та тематичні дискусії. Усе це визначає актуальність дослідження зазначених питань.

В умовах ринкової економіки українська земля, як основне національне багатство, природний ресурс, об'єкт нерухомості й основний засіб виробництва, беззаперечно, підлягає вартісній оцінці. Зазначена оцінка має

базуватися виключно на рентних показниках ідентифікованих об'єктів нерухомості або будь-якого речового інтересу до таких об'єктів.

Так, оцінка вартісних показників земельних ресурсів необхідна при здійсненні певної кількості обмінних операцій із земельними ділянками; приватизації земель; вилученні земельних ділянок у власників та землекористувачів; виділенні земельних ділянок у натурі (на місцевості); установленні рівня орендної плати; спадкуванні або даруванні землі; отриманні кредитів; проведенні процедури банкрутства тощо.

На відміну від ціни типового споживчого товару, що в ринкових умовах є звичайним грошовим вираженням його вартості, ціннісним характеристикам землі властивий ірраціональний характер. Фактично ціна землі являє собою лише певну із перетворених форм та складових земельної ренти. Відповідно ціна землі залежить від величини ренти, що дає земельна ділянка конкретному власникові та (або) потенційному суб'єкту ринкових відносин, який бажає отримати частку земельної ренти і рівня ринкового позикового відсотка капіталу. Так, для потенційного власника земельної ділянки або інвестора ціну землі складає грошова сума, вкладена в банк, що дає дохід у вигляді відсотка, рівного величині ренти, отриманої з такої земельної ділянки. Отже, ціна землі ставить право приватної власності на землю на один щабель із банківським капіталом, або капіталом, витраченим на придбання акцій, що дає ринковий відсоток, однак при цьому у довгостроковій перспективі право власності на землю є найбільш вигідним вкладення капіталу.

У цілому ціна земель може підвищуватися разом зі збільшенням земельної ренти з певної земельної ділянки або у разі зниження банківського відсотка.

Отже, в системі земельних відносин механізм ціноутворення є не тільки як безумовний чинник, що визначає норму й питому вагу земельної ренти, як універсальний інструмент розподілу її між товаровиробниками, землевласником і державою, а й як засіб, необхідний для розвитку

повноцінного ринку земель. Як представник суспільного гаранта збереження і поліпшення земель у сільському господарстві, держава має стати суб'єктом, який активно бере участь у регулюванні земельних, а отже, рентних відносин, відповідно й механізму ціноутворення.

При розгляді теорії формування вартості для земельних ділянок як нерухомого майна, потрібно враховувати широке коло ціноутворювальних чинників, а саме: крім корисності, попиту і пропозиції, сюди потрібно доєднати: місце розташування земельної ділянки, очікувані доходи від використання земельної ділянки або іншого об'єкта нерухомості, витрати, пов'язані з відновленням земельної ділянки або об'єкта нерухомості, і, одного із найголовніших чинників, що повинна відображати саме ринкова вартість – знаходження в цивільному обігу, або дозволена можливість передачі прав власності на земельну ділянку чи інший об'єкт нерухомого майна.

Таким чином, земельні ресурси є унікальним багатством, яке має свою економічну цінність, соціальну значимість і мету використання. Оцінка земельних ресурсів передбачає визначення земельної ренти та способів її раціонального збалансованого перерозподілу між всіма суб'єктами земельних відносин, а саме: землевласниками, землекористувачами, місцевою громадою і державою, з метою забезпечення їх еколого-економічних інтересів і підвищення рівня суспільного й індивідуального добробуту.

У підсумку зазначимо, що базою визначення об'єктивної та достовірної оцінки земель має бути рента, і від її правильного обрахунку залежить кінцевий варіант, що може забезпечити соціально збалансоване використання земельних ресурсів та їх якісне оподаткування.

ФОРМУВАННЯ РИЗИКОЗАХИЩЕНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Вініченко І.І., д.е.н., професор

Сірак Ю.В. студентка гр. МГЕК-1-21

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Для оцінки впливу коливання урожайності на ризикозахищеність діяльності фермерських господарств проведено розрахунки відхилень від середньої п'ятирічної урожайності зернових культур за трьома фермерськими господарствами області, які мали договори страхування сільськогосподарських культур: ФГ «Скорук М.А.» Томаківського району, ФГ «Вікторія» Царичанського району та ФГ «Руслана» Солонянського району. Дослідження свідчать, що у ФГ «Скорук М.А.» на протязі 2016-2020 рр. спостерігалось зниження урожайності зернових і зернобобових культур у порівнянні з середньою п'ятирічною, а збитковість виробництва спостерігалась лише в 2017 році, а в інші роки реалізація зерна була рентабельною. Протягом 2016-2020 рр. простежується пряма залежність між рівнем урожайності та рентабельністю реалізації зерна: при мінімальній урожайності (22,9 ц/га) окупність склала 99,6%, а при максимальній (50,5 ц/га) рентабельність реалізації зерна була найвищою за період дослідження – 40,3% (табл.).

ФГ «Вікторія», незважаючи на коливання урожайності протягом досліджуваного періоду, завжди отримувало прибуток від реалізації зернових культур. У 2018 році майже при максимальному зниженні урожайності зернових культур у порівнянні з п'ятирічним значенням – спостерігається мінімальний рівень рентабельності реалізації зерна. У 2020 р. у господарстві спостерігається досить низька врожайність – 24,8 ц/га, але при низькому валовому зборі зернових культур за ціною 425,5 грн. за 1ц отримано високий рівень рентабельності від реалізації. Слід зазначити, що ФГ «Скорук М.А.» і ФГ «Вікторія» мають відносно великі посівні площі зернових культур, тому використовуючи переваги крупнотоварного виробництва, мають і більш високу рентабельність реалізації зерна.

Таблиця

Економічна ефективність господарської діяльності фермерських господарств Дніпропетровської області

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
ФГ «Скорук М.А.»					
Виручка від реалізації, тис. грн.	63838	30901	66701	56212	35828
в т.ч. зерно	44026	21311	46001	39036	25231
Виробничі витрати, тис. грн.	50280	27810	47538	43596	30310
в т.ч. зерно	31376	21393	33956	31140	21806
Прибуток від реалізації, тис. грн.	13558	3091	19163	12616	5518
в т.ч. від зерна	12650	82	12045	7896	3425
Рівень рентабельності, %	27,0	11,1	40,3	28,9	18,2
в т.ч. зерна	40,3	- 3,8	35,4	25,4	15,7
Урожайність зерна, ц/га	50,5	22,9	36,5	32,9	22,7
Собівартість 1ц зерна, грн.	207,1	311,4	310,1	315,5	320,2
Ціна реалізації 1 ц зерна, грн.	290,6	310,2	420,1	395,5	370,5
ФГ «Вікторія»					
Виручка від реалізації, тис. грн.	18219	21060	22471	32555	20569
в т.ч. зерно	14575	16984	17419	26044	16588
Виробничі витрати, тис. грн.	14010	14011	21538	23462	13383
в т.ч. зерно	10777	11676	15954	19231	10546
Прибуток від реалізації, тис. грн.	4209	7049	933	9093	7186
в т.ч. від зерна	3798	5308	1465	6813	6042
Рівень рентабельності, %	30,0	50,3	4,3	38,8	53,7
в т.ч. зерна	35,2	45,5	9,2	35,4	57,3
Урожайність зерна, ц/га	32,6	33,7	26,7	39,4	24,8
Собівартість 1ц зерна, грн.	210,3	220,4	380,1	310,5	270,5
Ціна реалізації 1 ц зерна, грн.	284,4	320,6	415,0	420,5	425,5
ФГ «Руслана»					

Виручка від реалізації, тис. грн.	2522	2322	2592	2831	2936
в т.ч. зерно	2293	2092	2378	2574	2621
Виробничі витрати, тис. грн.	1775	1818	2109	2757	2115
в т.ч. зерно	1707	1575	1917	2703	2053
Прибуток від реалізації, тис. грн.	747	504	483	-74	821
в т.ч. від зерна	586	517	461	-129	568
Рівень рентабельності, %	42,1	27,7	22,9	-2,7	38,8
в т.ч. зерна	34,3	32,8	24,0	-4,8	27,6
Урожайність зерна, ц/га	24,4	21,6	18,3	20,3	21,2
Собівартість 1ц зерна, грн.	220,7	230,0	330,5	420,0	305,5
Ціна реалізації 1 ц зерна, грн.	296,5	305,5	410,0	400,0	390,0

Для ФГ «Руслана» можна зробити висновок про прямий зв'язок між урожайністю та рентабельністю реалізації зернових культур, за винятком 2019 року. Ця залежність є визначальною для ризикозахищеності підприємства в цілому, оскільки протягом 2016-2020 рр., частка зерна в виручці від реалізації сільськогосподарської продукції становила в середньому 90%.

Під час оцінки впливу урожайності на рівень ризикозахищеності діяльності господарств, необхідно також враховувати такі фактори, як ціни реалізації зернових культур та рівень диверсифікації виробництва. Рівень цін на сільськогосподарську продукцію залежить від вибору фермерськими господарствами каналів її реалізації. Диверсифікація сільськогосподарського виробництва у деяких випадках допомагає нейтралізувати збитковість реалізації зернових культур, але якщо в структурі реалізації зернові займають значну питому вагу, залежність ризикозахищеності фермерського господарства від погодних умов значно підвищується. Така залежність є особливо суттєвою для фермерських господарств, які спеціалізуються на одній галузі, або на одній-двох культурах. У фермерських господарств

області за підсумками звітного року частка зернових культур в загальній сумі виручки становила у середньому 51-75%, у 19% господарств – 76-100% , а у 7% господарств 100% виручки – це тільки реалізація зернових культур.

У цілому урожайність зернових культур фермерських господарств за період дослідження була нижче, ніж сільськогосподарських підприємств. Серед головних причин необхідно виокремити наступні: низька культура землеробства, відсутність чергування культур, відсутність чистих парів або незначна їх площа, обмежене внесення мінеральних і органічних добрив. Крім того, власники фермерських господарств, як правило, погано забезпечені сільськогосподарською технікою. Фінансове становище більшості фермерських господарств не дозволяє оновлювати техніку відповідно до нормативних строків її експлуатації, використовувати нові сорти або проводити сортооновлення. Державна ж підтримка фермерських господарств є несуттєвою і не робить вирішального впливу на їх виробничу діяльність.

Оцінка ризику вирощування зернових культур за допомогою коефіцієнта варіації підтверджує висновок про ризикованість землеробства, і зокрема вирощування зернових та зернобобових культур. Аналіз урожайності сільськогосподарських культур за їх видами дозволяє зробити висновок, що найбільш вигідними є пшениця озима та кукурудза, дещо менше – ячмінь, горох, овес. За критерієм розмаху варіації відхилень урожайності слід надати перевагу кукурудзі (58%) та ячменю (66%). Незважаючи на те, що у рангах урожайності озима пшениця займає перше місце, ризик її вирощування є занадто високим – розмах варіації урожайності становить від 10,6 до 55,3 ц/га. Середня урожайність кукурудзи вище, ніж озимої пшениці на 30%, але ризик її виробництва є більшим. Обираючи виробництво озимих культур, слід враховувати, що коливання урожайності пшениці майже в 1,5 рази перевищує коливання урожайності ячменю, однак протягом восьми з десяти досліджуваних років її урожайність була вищою. Висновки про перевагу тієї чи іншої культури з точки зору ризику її вирощування підтверджуються

виробничою практикою. Дослідження структури валового збору дозволило зробити висновок, що найбільшу питому вагу займає озима пшениця, друге – кукурудза, третє – ячмінь.

ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ КОНЦЕПЦІЇ СТВОРЕННЯ СПІЛЬНОЇ ЦІННОСТІ

Галатов Б.М., аспірант

Дніпровський державний технічний університет

(e-mail bisnescon@ukr.net)

Науковий керівник: Бודько О.В., д.е.н., професор

Сучасні ринкові умови обумовлюють необхідність використання таких бізнес-моделей компаніями, які б дозволяли створювати не тільки приріст вартості для власників, але й спільні цінності, які були б взаємовигідні бізнесу і суспільству у цілому. На сьогодні існує ряд концепцій, які використовуються у бізнес-моделях та які передбачають різні варіанти зв'язків компаній із основними стейкхолдерами у ланцюгу створення вартості. Серед поширених бізнес-моделей компанія має обрати найбільш ефективну та таку, яка б дозволила їй стійке функціонування на ринку в довгостроковій перспективі. За цих умов викликає зацікавлення концепція створення спільної цінності (Creating Shared Value (CSV)), яка ґрунтується на твердженні про те, що соціально орієнтована поведінка та комерційний успіх компанії є взаємопов'язаними. Дослідженнями основних положень концепції створення спільної цінності займалися такі науковці як М. Крамер, К Ласло, Є. Нехода, М. Портер, Н. Редчикова. Водночас визначення переваг використання положень концепції створення спільної вартості у бізнес-моделях компаній у сучасних умовах залишається актуальним та таким, що потребує подальшого розгляду.

Будь-яка бізнес-модель має базові елементи: 1) наявність входів, тобто ресурсів, які компанія використовує з метою виробництва продукції; 2) стратегію і процеси перетворення ресурсів; 3) наявність виходів, тобто корисних результатів діяльності компанії. Важливо при цьому в бізнес-моделі враховувати ступінь та рівень взаємодії компанії з основними стейкхолдерами. Обрана компанією бізнес-модель має продемонструвати всім зацікавленим сторонам продукцію, яка потрібна споживачам, ключові ресурси, які вона залучає, ключові бізнес-процеси, які використовуються для створення споживчої вартості.

Поняття створення спільної вартості можна визначити як постійні практики і політики, які сприяють підвищенню конкурентоспроможності компаній та одночасно стимулюють формування більш сприятливих соціально-економічних умов в спільнотах, в яких вони функціонують. Впровадження компаніями принципів, які лежать в основі концепції створення спільної вартості сприяють більшому взаєморозумінню між бізнесом та суспільством. При цьому виділяється три способи створення спільних цінностей:

- 1) зміна структури продуктів і ринків для більш повного задоволення суспільних потреб;
- 2) реконфігурація ланцюга створення вартості за рахунок зниження витрат, підвищення надійності постачань, використання нових технологій;
- 3) локалізація кластерного підходу у розвитку за рахунок створення екосистем компаній (тісні зв'язки з місцевими спільнотами).

Кожний спосіб створення спільної цінності передбачає формування економічних та соціальних результатів [1]. Так, перший спосіб забезпечуватиме такі бізнес-результати як зростання доходів, зростання частки та обсягів ринку, зростання рентабельності. Одночасно соціальними результатами стануть покращання харчування населення, освіти, зниження викидів тощо.

Реконфігурація ланцюга створення вартості забезпечить зростання продуктивності, зниження вартості логістичних операцій та операційних витрат, безпечне постачання, підвищення якості продукції (послуг) та зростання прибутковості. Соціальні результати при цьому характеризуватимуться зниженням рівня використання енергії та споживання води і натуральних ресурсів, підвищення рівня компетенцій персоналу, зростання доходів працівників.

Локалізація кластерного підходу вплине на зниження витрат, безпечне постачання, покращання інфраструктури поширення продукту компанії, розширення ринку праці, підвищення прибутковості, що, відповідно, забезпечить покращання освіти, збільшення кількості робочих місць, покращання здоров'я та зростання доходів населення.

Слід також відзначити, що концепція створення спільної цінності відрізняється від концепції корпоративної соціальної відповідальності у частині того, що перша – орієнтована на спільні зусилля і участь бізнесу та суспільства у створенні цінності, в той час як концепція корпоративної відповідальності робить акцент на відповідальності бізнесу під натиском держави і суспільства. Відповідно, можна стверджувати, що концепція створення спільної цінності є модернізацією концепції корпоративної соціальної відповідальності, оскільки її метою є вирішення соціальних проблем при одночасному досягненні запланованих бізнес-результатів.

Таким чином, використання концепції CSV у якості основи бізнес-моделі діяльності підприємств надасть їм можливість отримання прибутку за рахунок вирішення соціальних проблем, що прямо впливатиме на досягнення цілей сталого розвитку. Впровадження у практичну діяльність положень цієї концепції забезпечить зростання конкурентоспроможності компанії при одночасному сприянні економічним і соціальним умовам, у яких вона функціонує. Застосування концепції створення спільної цінності впливатиме на досягнення фінансових, суспільних та екологічних вигід нерозривно та у взаємозв'язку. Оскільки в основі концепції знаходяться визначені екологічні

та суспільні проблеми, які слід вирішувати, саме вони є рушійними силами у визначенні плану дій компанії, спрямованих на реалізацію цілей сталого розвитку.

Список літератури

1. Porter, Michael E. & Kramer, Mark R. Creating Shared Value. How to reinvent capitalism – and unleash a wave of innovations and growth», Harvard Business Review, Jan/Feb, 2011. Vol. 89, Issue ½, P. 62–77.

СУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ ТА ЇЇ ПРОЯВ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Гордієнко А., МГЕК-1-21

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Стале використання земель сільськогосподарського призначення є однією з необхідних умов забезпечення збалансованого співвідношення економічних, екологічних та соціальних факторів суспільного розвитку на основі врахування властивостей земельних ресурсів та їх цінності. Однак сучасне погіршення економічної ситуації, екологічного стану земель, зниження родючості ґрунтів вимагають істотних змін у господарській діяльності людини на землях сільськогосподарського призначення.

Ефективне використання земельних ресурсів має винятково важливе значення для розвитку аграрної сфери України. Цьому має бути підпорядковане реформування земельних відносин, на основі якого здійснено перехід до різних форм власності на землю, запроваджено платне землекористування тощо. Проте в державі поки що не вирішено проблему забезпечення раціонального та екологічнобезпечного використання земельних ресурсів. Протягом останніх років значно зменшилась кількість внесення мінеральних та органічних добрив, що негативно впливає на якість ґрунтів, а

зрештою, на ефективність господарювання сільськогосподарських підприємств.

Основою подальшого розвитку сільського господарства і збільшення виробництва сільськогосподарської продукції є високоефективне використання земельних ресурсів та підвищення їх продуктивності. В умовах, коли земельні фонди обмежені, а потреби населення у сільськогосподарській продукції постійно зростають, підвищення економічної ефективності використання земель сільськогосподарського призначення набуває першочергового значення. Враховуючи, що земельні ресурси є основою виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, їх ефективне використання у сучасних умовах господарювання має ґрунтуватись на таких принципах, як: рівноправність усіх форм власності на землю; платність землекористування; цільове, раціональне та екологічнобезпечне використання земель.

Визначальне місце в забезпеченні продовольчої безпеки держави займає рослинництво. Розвиток та конкурентоспроможність аграрного сектору України потребує формування потужних сільськогосподарських підприємств, головним ресурсом яких є земля. Її значення постійно зростає в умовах освоєння нових більш продуктивних технологій і зростаючих потреб населення. Оптимальна забезпеченість земельними ресурсами, їх раціональна структура та використання безпосередньо впливають на ріст обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення його ефективності. Оскільки особливе місце в формуванні продовольчої безпеки держави належить рослинництву, в сучасних умовах господарювання народногосподарське значення виробництва продукції рослинництва зростає. Адаптація сільськогосподарського виробництва до зростаючих потреб суспільства у продуктах харчування, тваринництва – у кормах, а промисловості - сировині обумовлює актуальність дослідження саме ефективності використання земельних ресурсів.

Чому нині постало питання про розширене відтворення родючості (потенціалу) ґрунту? Перша причина – еколого-демографічна. Друга причина необхідності розширеного відтворення ґрунтової родючості – соціально-економічна. Економічно значно ефективніше, вигідніше одержувати більше продукції з меншої площі, ніж розпорозувати працю і засоби на великім просторі. Екстенсивний шлях розвитку сільського господарства, що практикувався раніше, повністю себе вичерпав у всіх аспектах – соціальному, економічному і екологічному.

Третя причина – досить низька родючість більшості наших ґрунтів, особливо еродованих, що є результатом екстенсивного землеробства на протязі декількох століть, яке було спрямоване по суті на вичерпання природної родючості [40].

Таким чином, хімічний і фізичний склад ґрунту, його інші важливі характеристики визначають родючість земельних ділянок, а відтак, і дохід землевласників та землекористувачів, оскільки вибір сільськогосподарських культур і їх урожайність залежать від цієї унікальної властивості головного засобу виробництва в сільському господарстві.

На дохідність аграрних підприємств також істотно впливає місцеположення земельних ділянок. Це пов'язано, по-перше, з тим, що із збільшенням віддалі між угіддями підприємств і ринком збуту сільськогосподарської продукції та ринком придбання матеріальних ресурсів транспортні витрати підприємств зростають, отже, збільшується собівартість вироблених ними товарів. Величина цих витрат залежить від стану шляхів сполучення і ступеня їх компенсації заготівельними й переробними підприємствами (організаціями), що інколи спостерігається нині, але це не змінює характеру впливу цієї закономірності. По-друге, в умовах розвиненого ринку ціни на сільськогосподарську продукцію мають тенденцію до зниження із збільшенням віддалі між центральним ринком

збуту і місце розташуванням аграрних підприємств. Адже на місцевих ринках попит на сільськогосподарські товари менший, ніж на центральних, а пропозиція тут відносно вища. Відповідно до дії законів ринку це неодмінно призводить до зниження ціни.

Слід також зазначити, що в умовах зрошення місцеположення угідь підприємств щодо водних джерел значно впливає на собівартість кубічного метра зрошувальної води, отже, і на витрати виробництва продукції та на прибуток від її реалізації.

В умовах ринкової економіки потрібні радикальні перетворення аграрних економічних відносин, щоб повернути селянинові становище господаря на землі, зацікавленого у збільшенні виробництва продукції та підвищенні її якості.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ

Довгопол В., ЕКз-1-18

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Питання про те, чи страхування кредитів є видом страхової діяльності – чи це особливий вид банківської діяльності є спірним на сьогодні. Окремі спеціалісти ототожнюють поняття кредитне страхування і страхування банківських ризиків. Але особливістю страхування кредитних ризиків є те, що у стосунках між кредитором та його боржником предмет їхнього спільного інтересу (кредит) ставить ці сторони в діаметрально протилежні економічно-правові умови. Боржник зобов'язаний повернути одержану позику, а кредитор має право вимагати повернення наданої позики за попередньо узгодженими умовами, невиконання ж цих умов загрожує кредитору фінансовими збитками. Основний ризик кредитної операції з

матеріальної точки зору проявляється в неповерненні заборгованості, а з юридичної - у невиконанні зобов'язань. Це так звані матеріальна та юридична форми забезпечення кредитів. Найбільш вірогідною і надійною формою захисту матеріального забезпечення виступає страхування.

В практиці страхування найбільш вживаними організаційними формами страхування кредитів виступають: страхування товарних кредитів; страхування кредитів під інвестиційні засоби; страхування споживчих кредитів; страхування кредитів, виданих під заставу; страхування кредитів довіри. Найбільш розповсюдженою організаційною формою страхування кредитів аграрного виробництва є страхування товарних кредитів, тобто об'єктів лізингу. Необхідність виникнення такої форми страхування пов'язана з випадками неплатоспроможності покупців-позичальників. Для кращого розуміння механізму дії кредитного страхування більш детально зупинимося на характеристиці страхування банківських кредитів, а саме: на страхуванні ризику непогашення кредиту та на страхуванні відповідальності позичальника за непогашення кредиту. Страхування ризику непогашення кредиту відноситься до делькредерної форми організації страхових відносин, де роль страхувальників і застрахованих одночасно відіграють банки, інвестори та інші кредитори, і страхові відносини обмежуються лише стосунками між двома сторонами – страховиком і страхувальником. Об'єктом страхування ризику непогашеного кредиту є відповідальність усіх або окремих позичальників перед банком за вчасне і повне погашення кредиту та сплату відсотка за використання його у визначений кредитним договором строк. Страховиком є страхова компанія, яка має ліцензію на здійснення такого виду діяльності. Страхувальником як правило виступає банківська установа, але особою, що оплачує страховку може бути аграрне підприємство, яке отримало кредит. Страхувальник визначає сам: застрахувати відповідальність усіх позичальників, котрим були надані кредити, чи відповідальність кожного зокрема. Перший варіант привабливий тим, що за цих умов забезпечується автоматизм відповідальності страховика,

що є суттєвим гарантом повернення кредитних засобів, і встановлюється пільгова тарифна ставка. Але в умовах нестабільної економічної ситуації доцільніше страхувати кредити з відсотками кожного позичальника зокрема. Страхувальник має право застрахувати тільки суму основного боргу або суму виданого кредиту з відсотками. За умови страхування кредиту та відсотків за нього страховик з часу настання страхового випадку виплачує страхувальнику відшкодування в розмірі від 50 до 90% непогашених боржником платежів та відсотків за них. Решта ризику залишається на відповідальності страхувальника. Поділ ризику між страховиком і страхувальником встановлений для того, щоб не знижувати відповідальність банку за видані ним кредити. При страхуванні банк повинен ретельно перевірити платоспроможність позичальника, його фінансовий стан. Страхова сума встановлюється пропорційно визначеному в договорі страхування відсотку відповідальності страховика щодо всієї суми заборгованості (включно з платою за користування кредитом), яку належить повернути за умовами кредитного договору. Відповідальність страхової установи виникає в тому випадку, коли страхувальник не отримав обумовлену кредитним договором суму на протязі, як правило, 20 днів після настання терміну платежу, передбаченого кредитним договором, або терміну, встановленого банком при невиконанні позичальником умов кредитного договору. За договором страхування встановлюється межа відповідальності страховика. Якщо страхуються окремі кредити, то договір страхування укладається на період користування кредитом. Страхова сума встановлюється пропорційно визначеному в договорі страхування відсотку відповідальності страховика, виходячи з всієї суми заборгованості (включаючи відсоток за користування кредитом), що підлягає поверненню за умовами кредитного договору. Договір укладається на підставі письмової заяви банку у встановленій страховиком формі, копії кредитного договору разом зі всіма документами, наданими на переддоговірну експертизу. Не можуть бути застраховані ті кредити, по яких на день укладення договору

страхування є прострочена заборгованість, або не сплачені лізингові платежі. Страховик зобов'язаний здійснити виплату страхового відшкодування протягом 3 банківських днів по закінченню 20-ти робочих днів та після закінчення дії договору страхування. Відповідальність страхової організації виникає, якщо страхувальник не повернув банку-кредитору обумовлену кредитним договором суму протягом трьох днів після настання терміну платежу, передбаченого кредитним договором (лізингу), без факту його пролонгації. Страхуванню підлягає не вся відповідальність позичальника, а певна його частина (від 50 до 90 %). Решту відповідальності покладено на самого страхувальника. Страхова сума встановлюється пропорційно визначеному в договорі страхування відсотку відповідальності страховика, виходячи зі всієї суми заборгованості, що підлягає поверненню за кредитним договором.

Іншим поширеним видом страхування банківських кредитів є страхування відповідальності позичальників за непогашення кредитів, за умовами котрого страхувальником виступає боржник, страхуючи одержаний кредит на користь свого кредитора. Тобто страхується нібито виконання фінансових зобов'язань, даних боржником на покриття збитку завданого своєму кредитору, який є типом класичного (заставного) страхування. На відміну від страхування непогашення кредитів договір страхування відповідальності позичальників за непогашення кредиту укладається між страховиком та підприємствами (чи організаціями – юридичними установами), які виступають страхувальниками. Об'єктом страхування є відповідальність позичальника перед банком, який видав кредит, за своєчасне і повне погашення кредитів.

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Калініна Т.А., студентка групи МР-1-21

Васильєв С.В., к.е.н., доцент,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Розвиток підприємств аграрної сфери має важливе значення для функціонування усієї національної економіки, забезпечення продовольчої безпеки держави та стабільного функціонування сільських територій, але він нерідко може ускладнюватися різноманітними дестабілізуючими чинниками. Особливості та труднощі управління аграрними підприємствами, стають більш складними саме під час кризових періодів. Систематизування умов нестабільності, а також їх визначення, поки що залишається одними із головних заходів покращення стану функціонування підприємств аграрної сфери. Як правило, це можуть бути як макроекономічні, так і мікроекономічні чинники, а також всі інші чинники, які так чи інакше, впливають на діяльність і розвиток всіх суб'єктів господарювання, і зокрема аграрних підприємств. Важливо відмітити, що зростання та розвиток аграрних підприємств є однією з найголовнішою умовою для ефективного функціонування національної економіки, а також стабільного розвитку сільських територій.

Серед основних макроекономічних чинників нестабільності прийнято виділяти такі: випадковий збіг обставин, який не зумовлений природою економічних відносин у суспільстві; зміни, що відбуваються у фінансовій системі; невірноваженість, яка притаманна ринковій економіці; помилкові дії у державному управлінні; процеси фізичного зносу і оновлення основного капіталу; виникнення найрізноманітніших конфліктів інтересів тощо. До основних дестабілізуючих мікроекономічних чинників відносять: прорахунки в управлінні підприємством, дестабілізуючі дії конкурентів, постачальників, споживачів та інших контрагентів; аварії, техногенні лиха; конфліктні ситуації виробничого і соціально-психологічного характеру; незадовільну забезпеченість капіталом і нестачу джерел фінансування; низький рівень дохідності, прибутковості і рентабельності; нестачу обігових

коштів; незадовільний стан основних виробничих засобів, їх низький рівень оновлення і модернізації; нераціональну структуру витрат; недосконалу систему звітності та відсутність дієвого контролю тощо. Вказані чинники впливають на функціонування і розвиток усіх суб'єктів господарювання незалежно від сфери економіки.

В той же час в аграрній сфері проявляються свої специфічні макроекономічні чинники, серед яких можна виділити наступні:

- постійні коливання економічної кон'юнктури;
- коливання динаміки виробництва, що виникають внаслідок зміни погодно-кліматичних умов, введення митно-тарифних обмежень та ін.;
- відносна інертність сільського господарства на тлі прискореного розвитку інноваційних технологій виробництва аграрної продукції;
- доволі значна залежність від державної підтримки.

Поряд із макроекономічними чинниками дестабілізації виділяють ще регіональні, до яких належать:

- слабкий розвиток окремих сільських територій;
- велика залежність від стану розвитку місцевих ринків і регіону в цілому;
- незадовільний стан шляхової інфраструктури та недостатня забезпеченість транспортом;
- ознаки демографічної кризи на селі;
- значна залежність від можливостей вирощування сільськогосподарських культур та розведення тварин і птиці, пов'язана з природно-кліматичними умовами регіону тощо.

В умовах поглиблення економічної нестабільності введення допоміжних заходів впливу обов'язково змінює звичний порядок функціонування підприємства, що вимагає, в свою чергу, впровадження спеціального режиму управління з посиленням контролем та відповідальністю. Головними сферами внутрішнього контролю мають стати: рівень заборгованості, обсяги витрат, доходність активів. Саме ці показники

характеризують ймовірність зниження платоспроможності у перспективі та його конкурентоздатність. У зовнішньому середовищі підприємства потрібно постійно контролювати ціни на основні види виробленої продукції, обсяги продажу та їх зміну, рівень ділової активності в аграрному сегменті ринку, стан функціонування кредитного ринку, зокрема зміну ставок відсотку.

Все це потребує зміни загальної стратегії розвитку аграрного підприємства на захисну, основним критерієм якої є прийняття управлінських рішень по забезпеченню фінансової стійкості. Захисна стратегія розвитку передбачає максимальну відмову від усіх ризикованих господарських операцій з невизначеністю результатів, саме тих, які можуть привести до фінансових втрат та дестабілізації виробничо-господарської діяльності. У разі реалізації даної стратегії аграрному підприємству слід переглянути доцільність впровадження високоризикових і довгострокових проектів та будь-яких інших заходів, що можуть призвести до поглиблення нестабільності.

Таким чином, управління аграрним підприємством в умовах економічної нестабільності в основному повинно бути спрямоване на забезпечення спроможності підприємства опиратися негативним процесам у внутрішньому та зовнішньому середовищі, а також бути сфокусоване на формування резервів стабілізації у перспективі.

ОСОБЛИВОСТІ КРИЗОВИХ ЯВИЩ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Комська М.М., аспірантка

Науковий керівник: **Вініченко І.І.**, д.е.н., проф.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сільське господарство має особливу природу, відмінну від інших секторів економіки. Галузь не тільки виробляє сільськогосподарську

продукцію, але й забезпечує продовольчу безпеку, скорочуючи ризики, пов'язані з несподіваними подіями та можливою нестачею продовольства в майбутньому, сприяє збереженню землі й навколишнього середовища, створенню красивих ландшафтів і підтримання життя сільського населення за допомогою виробничої діяльності в гармонії з природою. Незалежно від національної приналежності, рівня розвитку, форм власності та методів організації, сільське господарство має свої специфічні, притаманні тільки йому особливості, які істотно відрізняють його від інших галузей народногосподарського комплексу. Ці особливості найбільш значимо проявляються в умовах ринкової економіки при вільній конкуренції і недостатньому регулюванні державою процесів його розвитку.

Сільське господарство має галузеві особливості, що визначають специфіку кризових явищ в діяльності сільськогосподарських підприємств. По-перше, сільське господарство пов'язане з використанням землі як основного засобу виробництва. Земля для ведення сільськогосподарського виробництва є обмеженим ресурсом. Для підтримки необхідного рівня родючості слід відшкодувати не тільки використані поживні речовини ґрунту, але й відновлювати якісні показники (вміст гумусу, рівень кислотності, стан водно-повітряного режиму тощо), що потребує значних матеріально-технічних та фінансових вкладень. При цьому окупність інвестицій досить розтягнута в часі та обчислюється багатьма роками, що певною мірою стримує вкладення коштів у галузь. Щоб пом'якшити вплив цих об'єктивних факторів, земельні угіддя у всіх країнах, незалежно від форм власності, розглядаються як загальнонаціональне надбання і витрати на їх збереження відшкодовуються з державного бюджету.

По-друге, сільськогосподарське виробництво істотно відрізняється від більшості секторів економіки, воно менш ефективне в порівнянні з ними. Вкладений в нього капітал приносить менший прибуток і повертається через декілька років, на відміну від інших галузей. Тому низькодохідне сільське

господарство не в змозі без зовнішньої підтримки брати участь в міжгалузевій конкуренції.

По-третє, науково-технічний прогрес в сільському господарстві впроваджується і проявляється повільніше, ніж в промисловості. Це зумовлює необхідність припливу капіталу для створення науково-технічного потенціалу, розвитку сільськогосподарської науки, сільськогосподарської освіти, поширення знань і заходів загальнокультурного характеру. Науково-технічний прогрес вимагає великих довгострокових капіталовкладень, які не під силу навіть великим приватним компаніям, тому вони повинні здійснюватися або повністю за державні кошти, або за її участі.

По-четверте, сільське господарство відрізняється консервативністю і нееластичністю реагування на умови та вимоги ринку. Це пов'язано з природною обмеженістю сільськогосподарських угідь. Збільшення поголів'я худоби, особливо маточного, пов'язано з досить тривалим для багатьох видів тварин періодом їх вирощування: для формування дійного стада з виробництва молока потрібно близько трьох років; для створення плодоносного саду потрібно більше п'яти років, виноградників – не менше трьох тощо.

По-п'яте, в умовах нерегульованої ринкової економіки, при вільній конкуренції ціни в монополізованому секторі промисловості ростуть значно швидше, ніж в аграрному секторі, що створює диспаритет цін між вартістю сільськогосподарської продукції і вартістю ресурсів, необхідних для її виробництва.

Отже, сільське господарство, яке включене в єдину систему суспільного поділу праці, об'єктивно піддається впливу криз, притаманних економіці країни у цілому. Кризові явища в аграрній економіці носять екстремальний характер і виступають як форми загострення протиріч та мають стрибкоподібний характер розвитку. Вони мають дві сторони впливу на господарський розвиток країни в цілому, галузі та підприємства. Одна з них – руйнівна, пов'язана з руйнацією сформованих ненормальних пропорцій

виробництва. Інша сторона – оздоровча, яка сприяє технічному оновленню галузі. Вважаємо, що кризи в аграрній сфері необхідно досліджувати використовуючи дворівневий підхід. Криза агровиробництва на макрорівні – це критичне погіршення стану галузей АПК. Криза на мікрорівні – це порушення в сферах виробництва, маркетингу, управління, фінансів, які призводять до погіршення фінансово-економічних характеристик розвитку сільськогосподарського підприємства в динаміці та його руйнації як економічної системи. В умовах кризи, саме сільське господарство, може бути однією з галузей, яка сприятиме початку відновлення національної економіки. Формування системи антикризового управління аграрними підприємствами сприятиме подоланню не тільки кризи АПК, але й економіки країни у цілому.

КОНТРОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У РАМКАХ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Морозова О.С., ОС «Магістр»

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Нині одним із стратегічних пріоритетів країни є перехід економіки на інноваційний шлях розвитку. Успішне перетворення науково-технічних розробок на інноваційний продукт, привабливий для інвестора, виробника та покупця, пов'язане з численними ризиками. У цьому висуваються нові вимоги до системи контролю, пов'язані насамперед із необхідністю управління ризиками фінансово-господарську діяльність. Важливою складовою процесу управління для будь-якого керівника є контроль за ефективністю діяльності. Від того який ступінь важливості менеджер надає процесу контролю, наскільки співробітники володіють технологіями контролю, яку пріоритетність мають завдання, пов'язані з організацією та функціонуванням системи контролю.

Традиційна модель внутрішньофірмового контролю не повною мірою задовольняє потребам управління, оскільки у її основі лежить перевірка формальної відповідності заданим правилам і регулюючим документам і не врахована головна цільова орієнтація – забезпечення прийнятого бізнесу рівня контрольованого ризику.

Дана система перестає реагувати на нові, актуальні виклики та загрози і, не відповідає вимогам, які висуваються до неї на сучасному етапі розвитку національної економіки. Враховуючи зростаюче значення управління ризиками для стабільного та ефективного функціонування організацій на ринку, внутрішньофірмовий контроль можна визначити як процес перевірки, організований суб'єктом управління для підвищення ймовірності того, що встановлених цілей буде досягнуто, за умови прийнятних процедур і методів, прийнятих суб'єктом як засоби для ефективного ведення господарської діяльності.

Необхідність запровадження ризик-орієнтованого підходу до організації системи менеджменту в цілому та його складової частини – системи внутрішньофірмового контролю – зокрема, то стає очевидним, що без подальшого розвитку відомих методик контролюючі суб'єкти у своїй професійній діяльності постійно стикатимуться з поряд невизначеностей, що призведе до підвищення значення ризику засобів контролю. Основним моментом у розробці даної методики як складової частини системи управління ризиками є її структурування для вирішення як традиційних, так і додаткових завдань, що вводяться відповідно до концепції ризик-орієнтованого контролю, на відповідних стадіях управлінського циклу: планування, організації, обліку, регулювання та аналізу.

Взаємозв'язок елементів методики внутрішньофірмового контролю формування фінансового результату на стадії планування.

Як прийоми документального контролю слід використовувати імітаційне моделювання, тобто моделюються наслідки можливих варіантів управлінських рішень щодо отримання прибутку: встановлюються базові

залежності та визначаються ключові параметри, що підтверджують або спростовують очікуваний ефект.

На стадії організації ініціатором проведення відповідних контрольних процедур має бути заступник керівника з економічних питань (за відсутності такої посади – головний економіст або начальник планово-економічного відділу). На стадії обліку контрольні процедури виконуються головним бухгалтером у процесі здійснення поточного контролю та внутрішнім аудитором – за подальшого контролю.

Особливість стадії регулювання у тому, що вона існує паралельно коїться з іншими стадіями управлінського циклу і починається у разі виявлення будь-якого відхилення від запланованого ходу діяльності.

Контрольні процедури на стадії аналізу виконуються у рамках подальшого контролю спеціалістами планово-економічного відділу та внутрішнім аудитором.

Висновки про виявлені розбіжності та можливі в цих випадках коригувальні дії узагальнюються у внутрішніх звітах, які можуть використовуватися головним бухгалтером при складанні пояснювальної записки до річного бухгалтерського звіту, а також керуючими суб'єктами при розробці комплексу заходів, покликаних привести об'єкт управління до планованого стану, при якому цілі організації буде досягнуто, а плани реалізовані.

Отже, запропонована в рамках методики контролю фінансових результатів регламентація процедур контролю охоплює всі стадії управлінського циклу. Вибір найбільш ефективних прийомів обумовлюється цілями та видами діяльності організації, навколишнім середовищем та відповідним набором властивих ризиків.

ЗАСОБИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ДАНИХ У БІЗНЕС-АНАЛІЗІ

Романова А.В. студентка групи МР-1-21

Мороз С.І., к.е.н., доцент

E-mail: moroz.s.i@dsau.dp.ua

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Прийняття рішень в бізнес-діяльності ґрунтується на різносторонньому аналізі проблеми, що передбачає збір та оброблення різних видів інформації за допомогою великої кількості методів й інструментів аналізу. Не останнє місце тут займають інноваційні інструменти візуалізації даних, котрі дозволяють наочно продемонструвати бізнес-процеси, тенденції зміни й залежності між показниками, структурні компоненти та їх ієрархію тощо.

Програмні засоби візуалізації даних можна класифікувати за різними ознаками. За функціональними компонентами слід відзначити універсальні та спеціалізовані програмні засоби. За умовами використання є комерційне, комерційне умовно безоплатне з обмеженим функціоналом (shareware) чи строком експлуатації (trial) та безкоштовне (freeware). За способом доступу пропонуються інстальовані (десктопні) пакети та інтернет-сервіси, є й ті що надаються в обох варіаціях, наприклад Microsoft Power BI.

До універсальних вважаємо за необхідне віднести електронні таблиці. Так, комерційний MS Excel має інстальовану версію та мережну в Office365, дозволяє будувати майже сотні типів й видів діаграм. Особливо тут варто відзначити засоби Smart-діаграми для візуалізації бізнес-процесів, демонстрування споживацьких вподобань, Swot-структур та пірамід Маслоу при аналізі результатів маркетингових досліджень споживачів й ринків тощо. Часто стають у нагоді зведені діаграми для узагальнення великих масивів даних про продажі та 3D для просторової прив'язки даних, наприклад при оцінці географічних локацій цільової групи споживачів чи аналізі розміщення торгівельних центрів у районі. Безкоштовні десктопний Libre Calc та інтернет-сервіс Google-таблиці нині мають значно менше візуальних

можливостей, але це компенсується безоплатністю та у випадку Google-таблиць можливістю групової дистанційної роботи з аналітичними звітами.

Сотні спеціалізованих пакетів також мають специфіку у вигляді комплексності чи обмеженості підходів до аналізу. Зокрема пакет Marketing Analytic, котрий інтегрується з обліковою програмою й імпортує дані з різних джерел, може оперувати не лише часовими а й просторовими даними.

В умовах неможливості доступу до робочих місць з встановленим ліцензійним програмним забезпеченням через карантинні та воєнні обмеження, зростає цінність інтернет-сервісів не тільки зберігання а й обробки даних. Щороку їх з'являється все більше ще й з огляду загальносвітової тенденції щодо переміщення обчислень у хмари.

Проаналізувавши різноманітні інтернет-сервіси відмітимо найбільш актуальні для маркетинг-аналізу. На основі єдиного Google акаунта доцільно підключати Google Data Studio й візуалізувати дані створюючи інтерактивні дашборди. Джерелом даних можуть виступати дані імпортовані з різних видів СУБД, що обслуговують автоматизовані облікові системи підприємств, торгівельні інтернет-магазинів та ін. При розробці PR-компанії для аналізу конкурентного середовища доцільно скористатися Google Trends. DataHero дає змогу поєднувати інформацію з різних хмарних сервісів при розробці діаграм. Visual.ly – надає шаблони й засоби для створення інфографіки. Visualize Free як зрозуміло з назви, безкоштовний сервіс, що дозволяє оперувати власними та загальнодоступними даними при формуванні інтерактивних візуалізацій. В роботі сервісу використовується мультимедійна платформа Flash, проте результат можна отримати в HTML5 для послідуочого розміщення на сайті.

Проведене дослідження інноваційних засобів візуалізації даних дозволяє зробити декілька висновків: вони актуальні на ринку, що сприяє появі нових та розширенню діапазону інструментів в існуючих; цінова політика розробників націлена на різні групи споживачів; головним чинником при виборі програмного пакета чи інтернет-сервісу для

візуалізації є здатність пакету реалізовувати завдання аналізу що вирішують працівники підприємства.

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Соломонова А., ЕКз-1-18

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Для найбільш ефективного управління роботою компанії необхідно мати достатню інформацію про стан справ всередині неї і можливість оперативного реагування на зміну ситуації. Для цього керівник і інші відповідальні особи повинні постійно мати свіжу і достовірну інформацію. Виникає необхідність організації управління роботою компанії таким чином, щоб швидко приймати управлінські рішення. Багато бізнес-процесів підприємства, включаючи процеси прийняття рішень, можна зробити більш продуктивними, якщо використовувати новітні інформаційні технології.

Якісна інформація, тобто релевантна, точна і своєчасна, є необхідною умовою для прийняття якісного рішення. Комп'ютерна техніка може прямим чином поліпшити бізнес-процеси і процеси прийняття рішень на підприємстві, дозволяючи менеджерам і керівництву використовувати більший обсяг інформації і усувати деякі найбільш трудомісткі операції при прийнятті управлінських рішень. Наприклад, фінансовий директор, який використовує комп'ютер для розрахунку і порівняння параметрів при прийнятті рішення, може розглянути більшу кількість можливих варіантів і в більш пов'язаному вигляді, ніж його колега, що витрачається впродовж дня на обчислення на папері. Також він може проконтролювати виробничий процес, та оптимізувати його.

Звідси можна зробити висновок про те, що ефективне функціонування інформаційної служби підприємства, відповідність інформаційної інфраструктури підприємства його цілям і задачам стає одним з найважливіших факторів ефективності бізнесу компанії в цілому. А значить, будь-які вкладення в інформаційні технології та інформаційні системи слід розглядати як стратегічний інвестиційний проект, який може в майбутньому принести компанії і інвесторам реальних дохід.

Очевидно, що підприємству необхідна інформаційна система, яка задовольняє повною мірою інформаційні потреби управлінського персоналу. Бажано, щоб така інформаційна система приносила підприємству позитивний фінансовий результат. Однак при оцінці цього результату виникає цілий ряд перешкод і складнощів як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Це, перш за все:

- відсутність жорстко регламентованого менеджменту на підприємстві. Це одна з найбільш значущих і складних проблем;
- необхідність часткової або повної реорганізації структури підприємства;
- опір співробітників підприємства;
- тимчасове збільшення навантаження на співробітників під час впровадження системи.

Таким чином, перш ніж приступити до впровадження інформаційних систем, необхідно сформулювати детальні вимоги до майбутньої системи з боку всіх зацікавлених підрозділів і чітко позначити інформаційні потреби всіх зацікавлених осіб.

Реальним інвестиційним проектом впровадження інформаційна система стає лише тоді, коли так чи інакше вдається визначити його ефективність тими ж методами, які використовують для інших інвестиційних проектів, здатних приносити прибуток. Але, тут виникає проблема. Суть цієї

проблеми полягає в тому, що інформаційні технології, використовувані в управлінні, безпосередньої участі в створенні вартості та формуванні фінансового результату діяльності підприємства не приймають – це «посередники». Інформаційна система підприємства підтримує процеси управління ресурсами підприємства в ході господарської діяльності, яка і формує результат. Дійсно, інформаційні технології не безпосередньо, а опосередковано, через бізнес-технології, впливають на кінцеві фінансово-економічні результати діяльності компанії. Завдання інформаційних технологій – підтримка, прискорення і підвищення якості виконання бізнес-процесів підприємства.

Таким чином, інформаційні технології самі по собі не покращують становище організації на ринку, не впливають безпосередньо на показники господарської діяльності підприємства. Вони озброюють управлінський персонал ефективними технологіями для прийняття своєчасних і якісних управлінських рішень на основі повної і достовірної інформації, а кінцевий фінансовий результат від їх використання буде залежати від того, як ці можливості використовуються бізнес-підрозділами конкретної організації.

УПРАВЛІННЯ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОЦЕС

Тонкошкур Д., ЕКз-1-18

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Вперше систематизований інтерес до управління був відмічений у 1911 році. Саме тоді Фредерік У. Тейлор опублікував свою книгу «Принципи наукового управління», що традиційно вважається початком визнання управління як науки і самостійної галузі дослідження. І хоча цей процес відбувався складно й неоднозначно певні концепції і прийоми, що виникли у

рамках цих шкіл, використовують найпрогресивніші сучасні підприємства. Більше того, наукові положення шкіл перетинаються у питаннях теорії і практики, а елементи всіх цих підходів можна відшукати в рамках одного підприємства.

Період систематизації управління як економічного процесу, становлення і розвиток його основних наукових шкіл характеризувався формуванням підходів щодо розгляду його суті і змісту управління. На сьогоднішній день найчастіше виділяють чотири основних підходи: функціональний, системний, ситуаційний та процесний. Деякі автори додають ще цільовий підхід. Саме ці підходи, на нашу думку, формують початок розвитку управління стійкістю підприємств як економічним процесом.

Вагомішою складовою у вивченні управління стійкістю підприємства як економічним процесом є, на нашу думку, системний підхід. У концепції системного підходу підприємство розглядається як відкрита система, що містить сукупність взаємопов'язаних елементів, зорієнтованих на економічну стійкість в умовах зовнішнього середовища, що постійно змінюється. Розгляд підприємства як системи дає можливість розглядати його з позиції відвертості, синергії і ентропії. Отже, на нашу погляд, застосування системного підходу передбачає: розгляд усіх елементів системи у взаємозв'язку; визначення цілей і критеріїв функціонування механізму економічної стійкості; підпорядкування встановлених критеріїв загальній меті. Використання системного підходу при побудові і функціонуванні механізму економічної стійкості забезпечує цілеспрямовану і високоефективну взаємодію всіх його елементів.

Помітний вклад у теорію менеджменту вніс ситуаційний підхід, який орієнтує менеджерів на використання можливостей прямого прикладання науки до конкретних ситуацій і умов, на основі вивчення змінних ситуацій і того, як вони впливають на економічний процес. Цей підхід передбачає використання конкретних прийомів та методів вирішення завдань і

досягнення цілей підприємства. Ситуаційне управління стійкістю як економічним процесом передбачає прийняття управлінських рішень не відповідно до встановлених планів роботи, а в міру виявлення потенційних проблем. Крім того, ситуаційний підхід потребує децентралізації у використанні управлінських функцій. Це забезпечує необхідну адаптивність і гнучкість організаційної структури, швидку реакцію на умови, які постійно змінюються, максимальне використання творчої активності працівників тощо.

У ринковій економіці зростає роль функціонального підходу у контексті дослідження управління стійкістю як економічним процесом, що розглядається як безперервна серія взаємопов'язаних управлінських функцій, які становлять основу для розподілу управлінської праці, організації процесів управління, формування організаційних структур і в кінцевому підсумку – створення функціональних видів менеджменту.

Цільовий підхід як науково обґрунтована структуризація цілей підприємства ставить перед функціональними системами конкретні цілі і завдання, не обмежуючи при цьому самостійності цих систем, можливої кооперації різних ланок підприємства, забезпечуючи гнучкість, динамічність структури управління підприємства, і, зокрема, забезпечення його економічної стійкості. Таким чином, цільовий підхід до забезпечення економічної стійкості підприємств створює передумови для узгодження формальних і неформальних відносин між різними функціональними ланками підприємства.

Процесний підхід передбачає розгляд підприємства як об'єкта управління у вигляді процесу залежно від тієї конкретної проблеми, яка у теперішній момент вирішується. Процесний підхід дає можливість менеджеру структурувати усі здійснювані у межах підприємства професійні дії в їх логічній послідовності, пов'язуючи вхід з виходом системи. Таким чином, управлінський процес починається з моменту контактів з постачальниками ресурсів, що надходять на підприємство, і закінчується

моментом передачі результатів своєї діяльності споживачеві. При цьому розглядаються не окремі елементи підприємства чи функціональні ділянки, а окремі і відносно ізольовані процеси або процесні блоки.

На наш погляд, системний підхід має перевагу над ситуаційним. Він використовує всі існуючі в управлінні підходи, хоча необхідно підкреслити, що ситуаційний підхід до формування механізму економічної стійкості підприємств передбачає оцінку і облік домінуючого впливу чинників зовнішнього і внутрішнього середовища при прийнятті менеджерами управлінських рішень. Якщо процесний і ситуаційний підходи у менеджменті доцільніше застосовувати у стабільній обстановці та у процесі планомірної діяльності менеджера, то ситуаційний підхід частіше використовують саме у нестандартних і непередбачуваних ситуаціях, що притаманні сучасним умовам господарювання економічно стійких підприємств.

Таким чином, усі ці підходи щодо визначення змісту економічно стійкого функціонування підприємства вирішували на кожному етапі свого розвитку проблеми інструментарію вимірювання продуктивності управлінської праці, проблеми розвитку системного уявлення управління в статичності і динамічності, соціально-психологічні проблеми управління, проблеми організаційної поведінки, розвитку культури, ситуаційності управління. Саме за їхньою допомогою зміст управління як економічного процесу нині має тенденцію до постійного вдосконалення.

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКІВ В ДІЯЛЬНОСТІ АПК

Тетяна Шевченко, здобувачка вищої освіти, гр.ЕК-1-20

Дніпровський аграрно-економічний університет

Науковий керівник:

Ольга Масляєва, к.е.н., доцентка кафедри економіки

Дніпровський аграрно-економічний університет

На жаль, в ситуації що склалась на теперішній час, бізнес в Україні не в найкращому становищі та потерпає значних втрат. За один місяць повномасштабної війни бізнес в Україні зазнав втрат більше, ніж за два роки пандемії COVID-19. Оскільки активні бойові дії тривають по всій країні, в теперішній час, важко оцінити масштаби збитків та довгострокові наслідки.

За даними Національного банку країни, під час війни економіка держави втрачає 50% "невиробленого" ВВП. Тобто, національна економіка щотижня витрачає понад 50 млрд грн. І це не враховуючи втрат від руйнувань.

За оцінками Міжнародного валютного фонду, втрати України від військового вторгнення російського окупанта становили 35 % ВВП. Багато підприємств опинилися в районах активних бойових дій і були змушені евакуюватися або зовсім закрити. Проте навіть підприємства, які були далекі від зон активних бойових дій, зіткнулися з логістичними проблемами та дефіцитом сировини.

Згідно з опитуванням ЄБА: 17% компаній працюють повністю, а третина – ні. Третина підприємців планують відновити діяльність. Та попри все, навіть в умовах війни бізнес повинен працювати там, де це можливо, платити податки та давати країні ресурс для продовження оборони.

Агробізнес опинився в одному з найгірших становищ. Оскільки прив'язаний до певної території, а роботу на полі чи фермі не можна відкладати чи відкладати на невизначений час. Фермери не можуть продавати зерно через постійні обстріли портів. Їм не вистачає оборотних коштів для закупівлі насіння, добрив, засобів захисту рослин. Головна проблема – людський капітал.

За даними ООН, станом на 15 березня Україну залишили майже 3 мільйони громадян. Була мобілізована значна кількість чоловіків працездатного віку, частина робітників була переміщена у відносно безпечні райони. Тому підприємства, які не можуть переїхати, зіткнулися з проблемою дефіциту робочої сили.

Згідно з дослідженням Advanter.Group: 48% підприємств малого та середнього бізнесу не можуть перевезти виробництво, 31% не встигли перенести, а близько 20% підприємств частково переїхали або перебувають у процесі переміщення.

СЕКЦІЯ 4

МОДЕЛЮВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ

Капуста М.Ю., студент гр. МгЕК-1-21

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

maria.kapusta28@gmail.com

Використання для сільськогосподарського виробництва різноманітних груп основних засобів зумовлює проблему забезпечення їх повного використання і одержання максимально можливого прибутку в умовах динамічної кон'юнктури ринку. Вона посилюється неналежними дослідженнями ринку і відсутністю обґрунтованих прогнозів. Відповідно у сільськогосподарських підприємствах не можуть прийматись випереджуючі рішення, спрямовані на використання сприятливої ринкової ситуації або протидію очікуваним несприятливим явищам. Зрозуміло, що в умовах відсутності інформації про очікуваний стан ринку неможливо розробляти стратегічні плани розвитку [1]. Кожен сільськогосподарський виробник, залежно від виробничої структури, розміру підприємства, спеціалізації та кількості працюючого персоналу, технології вирощування рослин та утримання тварин, повинен вибрати собі такий склад основних засобів,

особливо його активну частину, який зміг би забезпечити йому прибуткове функціонування та конкурентоспроможне становище на ринку. Кожне сільськогосподарське підприємство потребує знарядь праці, за допомогою яких можна було б виконати поставлені завдання. Для рослинництва необхідно мати енергетичні машини, якими виконуються основні види робіт. До них належать трактори, енергозасоби та автомобілі. Крім того, необхідно мати знаряддя для обробітку землі та догляду за посівами. Третю групу складають машини для збирання врожаю. В окрему групу можна виділити пересувні ремонтні станції та машини для виконання певних специфічних робіт [2]. Такий поділ спричинений тим, що вирощування всіх сільськогосподарських культур складається з основного обробітку ґрунту, передпосівного обробітку ґрунту, догляд за посівами та збирання урожаю. Вітчизняними вченими були розроблені пропозиції щодо формування складу і кількості машинно-тракторного парку.

Для більш детального дослідження продуктивності основних засобів та факторів, що її визначають, використано метод кластерного аналізу із застосуванням алгоритму k-середніх (K-means clustering). Метод кластерного аналізу дозволив розбити сукупність 21 обстежуваних сільськогосподарських підприємств на однорідні групи, виявити групи підприємств, що мають більш високі показники якісного стану основних засобів, їх відтворення та ефективності використання. Для виконання розрахунків з використанням методу k-середніх передбачено розподіл сукупності на чотири групи. Аналіз виділених груп дозволив визначити такі групи підприємств за показником продуктивності основних засобів: перша - підприємства з низьким показником (0,6 грн.); друга - підприємства із середнім показником (0,61-0,9 грн.); третя - підприємства з показниками вище середнього (0,91-1,2 грн.); четверта - підприємства з високими показниками (понад 1,20 грн.). Середні значення досліджуваних ознак та продуктивності основних засобів, встановлені за кожною з чотирьох груп підприємств, представлені в табл. 1.

Таблиця 1. Середні значення продуктивності основних засобів та факторів, що її визначають

Показник	Група підприємств			
	I	II	III	IV
Кількість підприємств у групі	4	6	6	5
X ₁ – вироблено одним середньорічним працівником за рік, тис. грн	462,0	778,7	703,5	678,0
X ₂ - вартість основних засобів на одного працівника, тис. грн	476,6	691,5	205,5	440,5
X ₃ - питома вага активної частини основних засобів до їх загальної вартості, %	51,9	67,6	51,0	59,2
X ₄ - рівень зносу основних засобів, %	33,9	23,7	27,4	32,3
X ₅ - рівень оновлення основних засобів, %	22,6	21,6	24,7	20,1
Фактичне значення продуктивності основних засобів, грн.	0,55	0,69	0,99	1,31
Розрахункове значення продуктивності основних засобів, грн.	0,63	0,73	1,12	1,43

Порівняльний аналіз показників, приведених в табл. 1, дозволяє зробити висновок у тому, що у всіх групах господарств середня частка активної частини основних засобів становить понад 50 %, що можна оцінити позитивно. Проте ступінь зношування основних засобів перевищує ступінь їх оновлення. Це з тим, що багато підприємств не списують зношену техніку. Оновлення основних засобів стримується високою вартістю позикових джерел (кредиту, фінансового лізингу).

Порівняльний аналіз фактичного та розрахункового значень продуктивності основних засобів дозволив виявити, що значна частина підприємств сукупності недовикористовує наявні можливості досягнення розрахункового рівня продуктивності основних засобів. Тобто, на цих підприємствах є резерви підвищення ефективності використання основних засобів, такі як збільшення частки активної частини основних засобів, зниження ступеня їхнього зносу, підвищення коефіцієнта оновлення.

Література:

1. Іванишин В.В. (2011). Організаційно-економічні засади відтворення і ефективного використання технічного потенціалу аграрного виробництва: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ. 350 с.
2. Мармуль Л.О. Ксьонжик. І.В. (2011). Інвестування інноваційного розвитку харчових і переробних підприємств: монографія. Миколаїв. 153 с.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ М'ЯСА ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ

Копитець Н. Г., к.е.н., с.н.с.

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ

E-mail: nataliia_kopitets@ukr.net

Ринок м'яса великої рогатої худоби в Україні останнім часом відчуває на собі негативний вплив економічних чинників, через що розведення худоби стало фінансово не вигідним, а ціна кінцевого продукту – занадто високою для споживачів. Це фактично звужує формування раціонального м'ясного балансу країни, де яловичина повинна займати не менше 30 % [1].

Різке скорочення поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств обумовлене рядом факторів. Безумовно, одним із найсуттєвіших

із них є збитковість виробництва через високу її собівартість, що є наслідком застосування застарілих технологій, підвищення цін на вхідні матеріально-технічні ресурси і послуги (корми, головним чином зернові, ветпрепарати, логістичні послуги, енергоресурси і т.п.) та економічна незацікавленість товаровиробників займатись вирощуванням великої рогатої худоби, що пояснюється з одного боку, низькими закупівельними цінами на них, а з іншого – високими роздрібними цінами на яловичину і телятину та продукти їх переробки, м'ясопродукти та низькою купівельною спроможністю кінцевих споживачів [2].

Серед причин, які стримують розвиток галузі скотарства, називають необхідність значних інвестицій, дефіцит висококваліфікованих спеціалістів, обмеженість ринку збуту продукції, значні ризики технологічного та біологічного характеру. Однак, одним із найбільш важливих є відсутність політики державної підтримки та нестабільність цін на молоко та яловичину [3].

Чимало науковців досліджували питання розвитку ринку м'яса великої рогатої худоби. Так, Микитюком В.М. було обґрунтовано процес формування макроекономічних чинників розвитку національного виробництва яловичини з використанням положень нової інституціональної теорії. Він зазначав, що у процесі побудови моделей стимулювання виробництва яловичини та іншої сільськогосподарської продукції необхідно враховувати зовнішньоекономічні чинники: фактори протекціоністських заходів на ринку яловичини, конкурентних видів продуктів, засобів виробництва зарубіжних країн; попит та пропозицію на зовнішньому ринку на яловичину, конкурентні види продукції інституціональні фактори взаємодії іноземних виробників яловичини та її переробників [4].

Досліджуючи тенденції функціонування м'ясного скотарства в Україні та визначаючи основні фактори розвитку галузі на перспективу Шуст О.А. і Радько В.І. відмічали, що у всіх розвинутих країнах світу проблема забезпечення населення високоякісним м'ясом і м'ясопродуктами

розв'язується за рахунок інтенсивного розвитку галузі спеціалізованого м'ясного скотарства [5].

Отже, сучасний стан галузі скотарства вказує на катастрофічні кризові явища. Вважаємо, що варто вести мову, в першу чергу, про відродження галузі, а вже потім про її розвиток та розвиток ринку м'яса великої рогатої худоби. Насамперед необхідно призупинити невпинну тенденцію скорочення поголів'я великої рогатої худоби у всіх категоріях господарств. Подальше функціонування як галузі, так і ринку м'яса великої рогатої худоби напряму залежать від політики уряду та мотиваційного механізму. Одним із напрямів підвищення ефективності галузі, як свідчить попередній досвід та зарубіжна практика є концентрація виробництва, в т.ч. на основі кооперації виробників. Крім того, для розвитку галузі необхідно покращити кормову та племінну базу, забезпечити модернізацію матеріально-технічної бази, підвищити інвестиційну та інноваційну активність [6].

Список використаних джерел:

1. Kopytets N.Hr., Voloshyn V.M. The role of households in beef production in Ukraine. Bulletin of the Transilvania University of Braşov. Series II: Forestry, Wood Industry, Agricultural Food Engineering. 2021. Vol. 14(63) No. 2. Pp. 119-128.
2. Копитець Н. Г., Волошин В. М. Ринок м'яса в умовах економічних трансформацій // *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Kornieiev V. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. Pp. 290-300.
3. Shyian N., Kolosha V. Formation of milk prices in Ukraine in the context of world trends, *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 6(4), Pp. 232-250.
4. Микитюк В. М. Обґрунтування макроекономічних чинників розвитку виробництва яловичини. *Наук. вісн. Львів. нац. ун-ту вет. медицини*

та біотехнологій ім. С. З. Гжицького. Сер. Екон. науки. 2012. Т. 14, № 1 (51), ч. 2. С. 66-70.

5. Шуст О.А., Радько В.І. Організаційно-економічні засади функціонування м'ясного скотарства в Україні. Економіка АПК. 2014. № 6. С. 10-15.

6. Kopytets N.Hr., Voloshyn V.M. Organizational and economic aspects of the functioning of the field of cattle breeding in Ukraine. E3S Web of Conferences. 2021. Volume 282, 07015.

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Оганісян А.А., аспірантка

Науковий керівник: Вініченко І.І., д.е.н., проф.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Активізація наукових досліджень з проблематики трансформації бізнес-моделі аграрного виробництва в умовах переходу до «зеленої» економіки, пов'язана з прийняттям Європарламентом European Green Deal (Європейського зеленого курсу), який став однією зі знакових подій початку XXI століття. «Європейський зелений курс» – масштабна та багатофункціональна програма дій. Посилення відкритості вітчизняної економіки, глобальні впливи на розвиток аграрного виробництва безпосередньо пов'язують з European Green Deal та визначають актуальність вектору цієї наукової проблематики. Європейський зелений курс – це програма дій ЄС, в центрі якої – амбіційний план переходу до кліматично нейтральної Європи до 2050 р. Основне завдання у сфері сільського господарства – забезпечення харчової безпеки.

За оцінками ФАО, Україна має можливості для значного (до 3-х і більше разів) збільшення обсягів виробництва та експорту сільськогосподарської

продукції за умови кращого використання наявного агроресурсного потенціалу. Природні умови і ресурси України в цілому є сприятливими для розвитку сільського господарства. Агроресурсний сектор є одним із провідних серед інших секторів економіки України, його частка у загальному обсязі ВДВ у 2020 р. становила 9,3 %.

Тривалий час Україна перебуває у п'ятірці лідерів світових експортерів аграрної та харчової продукції, зокрема за такими продуктами як олія соняшникова, пшениця, кукурудза, ячмінь. Проте на даний час агроресурсний потенціал України використовувався неефективно, що може спричинити суттєве загострення деяких проблем, зокрема:

- підвищення рівня розораності сільськогосподарських угідь у північних та західних регіонах;
- подальшої монокультуризації сільгоспвиробництва (переважно у напрямку зернових та олійних культур) на підприємствах, підконтрольних агрохолдингам, що посилить екологічне навантаження на земельні ресурси;
- збільшення викидів парникових газів, адже тваринництво і рослинництво пов'язані з викидами вуглекислого газу, метану і оксиду азоту.

За даними Національного кадастру антропогенних викидів із джерел та абсорбції поглиначами парникових газів в Україні за 1990-2019 роки частка викидів CO₂-ек агробізнесом у 2019 році склала майже 13% від загального обсягу викидів парникових газів.

Таблиця 1

Динаміка викидів парникових газів kt CO₂-eq за категоріями джерел парникових газів в аграрному секторі України

Роки	Категорії джерел парникових газів в аграрному секторі України					
	в рослинництві				в тваринництві	
	виросування рису	сільськогосподарські угіддя	вапнування	застосування сечовини	внутрішня ферментація	поводження з гноєм
1990	216.43	35709.95	2592.08	270.14	45924.87	7308.44
1991	176.94	32979.23	1351.26	229.79	44560.91	7002.18
1992	185.58	30090.36	1351.26	189.44	40442.07	6059.95
1993	176.55	28577.34	1351.26	149.09	38741.3	5618.85
1994	168.57	24426.56	1351.26	117.71	36179.91	5103.35
1995	165.17	22140.14	1351.26	86.33	32063.18	4608.23
1996	172.28	18398.56	299.2	54.95	28741.84	3998.56

1997	167.36	19313.71	76.41	61,04	24479.96	3183.73
1998	154.43	17459.45	77.79	59.96	23270.76	2977.44
1999	163.47	15335.41	70.63	48.27	20270.36	2772.65
2000	187.12	15264.85	63.47	82.23	18468.6	2441.46
2001	140.86	16769.07	71.47	117,02	18746.74	2399.3
2002	140.75	16647.36	53.78	116.91	18926.94	2556.43
2003	166.13	13927.54	49.37	191.11	16984.02	2372.71
2004	158.16	16962.84	83.33	35.83	16016.58	2179.28
2005	158.57	17011.59	90.92	138.32	15719.51	2222.95
2006	161,01	16979.44	105.99	171.32	15460.79	2314.25
2007	156.72	15731.11	112.35	212.11	13998.08	2244.39
2008	146.85	21054.47	124.95	355.18	13241.48	2187.15
2009	181.97	19622.78	151.88	175.03	12767.38	2251.1
2010	217.31	19348.96	127.46	334.73	12191.9	2334.19
2011	219.98	24080.83	127.16	391.52	11784.12	2317.52
2012	191.74	22948.71	161.72	351.36	12016.15	2357.81
2013	179.32	27008.06	182.25	381.75	12257.78	2407.11
2014	75.58	27413.42	156.26	386.03	11681.1	2344.2
2015	86.72	25979.33	169.83	372.5	10970.24	2224.99
2016	89.07	28876.25	140.09	457.62	10752.01	2126.43
2017	94.11	29697.25	168.6	512.07	8597.04	2022.17
2018	93.58	33479.29	163.74	201.18	8298.21	2002.73
2019	94.83	33004.02	163.23	316.84	7918.02	1958.37

Тож, не зважаючи на імплементацію світового досвіду та впровадження екотехнологій аграрного виробництва, агробізнес України не характеризується високими рівнями екологізації. Господарська діяльність аграріїв здебільшого здійснюється за рахунок експлуатації природних ресурсів. Досвід розвинутих країн свідчить про те, що модель споживацького суспільства та екстенсивного використання природного потенціалу є безперспективною.

У 2020 р. Україна підтримала European Green Deal (ЄЗК), метою якого є досягнення кліматичної нейтральності європейського континенту до 2050 р. і зазначила, що є невід’ємною частиною реалізації цілей ЄЗК. У прийнятій стратегії ЄС «Від ферми до кінцевої продукції», що є частиною ЄЗК у сфері сільського господарства, передбачено перехід до стійких систем виробництва та споживання – забезпечення здорового харчування, припинення руйнівних для довкілля методів аграрного виробництва. Тож, об’єктивною необхідністю подальшого прискорення розвитку агробізнесу України є його

перехід через трансформацію бізнес-моделі аграрного виробництва на екологічно безпечне господарювання.

МОЖЛИВІ РИЗИКИ ПРИ ВЕДЕННІ БІЗНЕСУ У РІЗНИХ ФОРМАХ ВЛАСНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Станіслава Орлова, здобувачка вищої освіти, гр.ЕК-1-20

Дніпровський аграрно-економічний університет

Науковий керівник:

Віталій Олексюк, к.е.н., доцент кафедри економіки

Дніпровський аграрно-економічний університет

Бізнес (англ. business - справа, робота, заняття) — підприємницька, комерційна чи будь-яка інша діяльність, котра не суперечить закону і спрямована на отримання прибутку.

Існують різні форми власності бізнесу, а саме: індивідуальне підприємство; партнерство; корпорація; кооператив; limited liability company (LLC), товариства з обмеженою відповідальністю та інші особливі типи бізнес-організацій; франшизи.

Розглянемо недоліки кожної форми власності.

До недоліків індивідуального підприємства належать: нестабільність доходів, проблематичність одержання кредитів, ризики втрати власного капіталу і майна, велике фізичне та психологічне навантаження, обмеженість масштабів бізнесу, велика залежність від зовнішнього середовища, слабка конкурентноспроможність.

Партнерству властиві такі недоліки як: необмежена відповідальність, труднощі з розподілом прибутків, несумісність інтересів партнерів, труднощі з ліквідацією, непередбачуваність процесу і результатів діяльності значно збільшують господарський ризик і зменшують впевненість у досягненні очікуваного зиску.

До ризикованості корпорацій належать: подвійне оподаткування, розбіжності між функціями власності і контролю, труднощі з ліквідацією, існують розбіжності між функціями власності і контролю, що негативно впливає на гнучкість оперативного управління корпорацією, сприяє виникненню соціальних суперечностей між менеджерами та власниками, корпорація сплачує більші податки в розрахунку на одиницю отриманого прибутку, ніж інші організаційні форми бізнесу: оподаткуванню спочатку підлягає отриманий корпорацією прибуток, а потім – дивіденди акціонерів, існують варіанти зловживань посадових осіб.

Ризиками кооперативу є теж самі ризики, що й у кооперації.

До ризиків товариства з обмеженою відповідальністю належать: відкриття ТОВ потребує набагато більше зусиль та документів. Необхідно розробити статут, сформувати статутний капітал, мати печатку; для виходу зі складу засновників ТОВ необхідно отримати згоду інших учасників; недостатність досвіду господарювання і несумісність інтересів партнерів можуть спричинити малоефективну діяльність, а колективний менеджмент — негнучке управління товариством.

До ризиків товариства з необмеженою (додатковою) відповідальністю входять: у разі визнання банкрутом одного з учасників його відповідальність розподіляється між іншими учасниками товариства пропорційно їхнім часткам в статутному капіталі товариства, рішення в ТДО приймаються тільки одногolosно, частка члена ТДО не може бути продана, передана спадок, функціонування товариства припиняється у разі смерті чи виходу 1 з партнерів.

Недоліками франшизи є: початковий внесок, роялті і рекламні платежі є досить обтяжливими, строге дотримання стандартизованих процедур, обмеження закупівель, обмежений асортимент товарів, невідповідні програми навчання, відсутність права самостійно продати свою франшизу.

Отже, не існує такого бізнесу, який би не мав ризики. Тому підприємець має бути готовий до всього: до втрати грошей, до зміни на

ринку, до конкуренції, до сплати податків і т.д. Він мусить мати гарне критичне мислення та “подушку безпеки”, щоб його бізнес процвітав та не збанкрутився.

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ – ГОЛОВНИЙ АСПЕКТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Приходько Д. О., студентка групи МР-1-20

Дніпровський державний аграрно-економічний університет,

Керівник: **Нужна С. А.**, к.е.н., доцент

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Розвиток ринкової системи господарювання в Україні, активізація діяльності нових підприємницьких організаційно-правових структур зумовлює пріоритетність формування та аналізу економічної інформації із використанням сучасного інструментарію для прийняття управлінських рішень та розробки стратегії розвитку підприємств. У зв'язку з цим актуалізується завдання цілеспрямованої підготовки спеціалістів-аналітиків, які б вміло застосовували набуті знання до вирішення конкретних виробничих ситуацій з метою забезпечення стабільного функціонування суб'єктів економічної діяльності в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Особливої уваги при аналізі економічної інформації заслуговує застосування математичних методів дослідження, серед яких економіко-математичні і економіко-статистичні. В сучасних умовах господарювання економіко-математичні методи стають важливим інструментом отримання більш глибоких і повних знань про кількісні та якісні сторони економічного механізму тих чи інших процесів і явищ. Не можна визначити рівень і характер розвитку економічного процесу сільськогосподарського підприємства через механізм додавання різних складових одного і того ж

явища, якщо характер і темпи руху частин розраховані за допомогою різних методів. Кожна частина процесу взаємопов'язана одна з іншою причинно-наслідковим зв'язком. Дослідження різного рівня слід вести таким чином, щоб на його базі можна було б робити науково-обґрунтовані прогнози. Кожен прогноз повинен бути таким, щоб було видно основні границі перспектив модернізації та розвитку підприємства, через призму темпів розвитку економіки в ринкових умовах. Ці умови зобов'язують як дослідника так і практичного фахівця прорахувати різні варіанти здійснення економічних процесів і вибору найбільш оптимального. Практика дослідження сільськогосподарського виробництва показує, що раціональне співвідношення видів діяльності, спеціалізація і оптимальні розміри сучасних агро формувань, структура управління і обсяги основних елементів виробничо-ресурсного потенціалу підприємств в сучасних умовах можна здійснити тільки на основі досконалого вивчення сучасного стану і наукової розробки стратегії розвитку.

Навички аналізу, моделювання та прогнозування показників розвитку аграрних підприємств можна отримати здобувачами вищої освіти при вивченні дисципліни «Економіко-математичні методи та моделі: Економетрика». Приклад такого аналізу засобами електронних таблиць Microsoft Excel наведено на рис. 1.

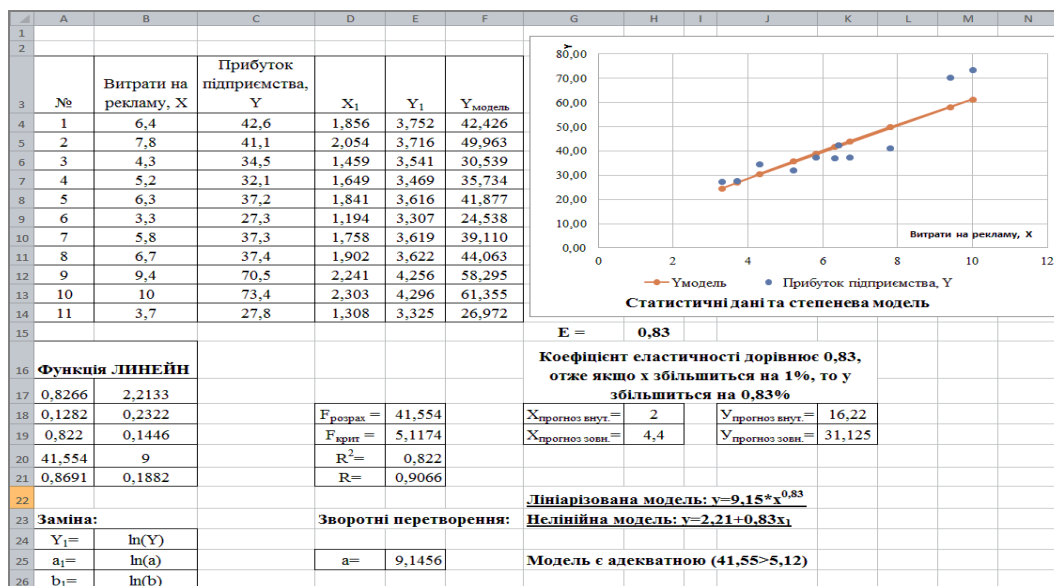

Рисунок 1 – Приклад побудови нелінійної моделі (*степеневі*) та виконання економіко-математичного аналізу показників моделі

Отже, на підставі одержаних знань здобувачі вищої освіти вчаться розробляти різні економіко-статистичні і економіко-математичні моделі для здійснення аналізу та обґрунтування стратегічних напрямків розвитку аграрних підприємств.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Романова А.В., студентка групи МР-1-21

Науковий керівник: Васильєв С.В., к.е.н., доцент,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

В сучасних соціально-економічних умовах аграрні підприємства повинні забезпечити постійне функціонування та реалізацію перспектив збільшення результативності застосування ресурсного потенціалу у довгостроковій перспективі. Причому головним чинником розвитку підприємства повинна стати правильно сформована керівництвом стратегія, яка дасть можливість досягти поставленої мети. В умовах існування конкуренції, яка постійно посилюється на ринку агропродовольчої продукції України, непрофесійні дії керівництва можуть коштувати підприємствам великих утрат, а навіть й банкрутства. На часі неухильно постає проблема формулювання чіткої та погодженої стратегії, а також політики стратегічного управління і планування для кожного окремого підприємства, так і для галузі в цілому.

Основною метою стратегії підприємства є досягнення конкурентних переваг, що забезпечують стійке функціонування та економічне становлення у довгостроковій перспективі. Щоб ця стратегія виявилася ефективною, вона має бути максимально прозора і передбачати як встановлення пріоритетів,

так і поділ джерел постачання та встановлення відповідальності між виконавцями. При розробці та реалізації стратегії потрібно розглядати зміни, що протікають під впливом зовнішнього та внутрішнього середовища, а тому стратегія повинна своєчасно коригуватися. Згодом стратегія доповнюється і набуває нових добротних значень. Стратегічне управління на підприємствах включає такі етапи:

- SWOT-аналіз;
- розроблення місії та цілей;
- вибір стратегії (зростання, стабілізації чи виживання);
- розроблення та реалізація стратегії;
- оцінка вибраної стратегії.

Але слід зазначити, що в аграрному секторі зараз лише незначна кількість вітчизняних підприємств займається розробкою та реалізацією стратегії, завдяки чому отримують прибуток. Більшість сільськогосподарських підприємств немає можливості визначати орієнтири поліпшення на перспективу через відсутність необхідних знань, умінь та навичок у галузі тактичного управління.

Крім того, на розробку та реалізацію стратегії сільськогосподарського підприємства впливають й особливості аграрної сфери виробництва, такі як: сезонність виробництва; лімітування виробництва тих чи інших видів продукції, пов'язане з природними умовами та особливістю галузі; використання технічних засобів, які потрібно пристосувати до специфіки та особливостей виробництва окремих видів аграрної продукції; нерівномірний поділ робіт у сільському господарстві упродовж року тощо.

Нестача фінансових, інформаційних, розумових та матеріально-технічних джерел не дозволяє агропідприємствам успішно розробляти та реалізовувати тактику навіть у найсприятливіших зовнішніх умовах.

Обираючи напрямок тактичного поліпшення, агропідприємству необхідно розглядати низку чинників, такі як: потенціал підприємства, мети підприємства, стратегії суперників, потреби покупців, економічну і

політичну обстановку країни, рівень покращення науково-технічного прогресу, природно-кліматичних умов, спецтехнології виробництва та її особливості, стану ринку, позиція підприємства у ньому тощо. Врахувати всі ці чинники стосовно стратегії покращення підприємства практично неможливо. Розробка будь-якої стратегії потребує обґрунтування цілей та завдань, використання отриманих знань та навичок у прийнятті тактичних управлінських рішень. Тому освіту стратегії поліпшення аграрного підприємства слід починати з огляду зовнішнього та внутрішнього середовища. Від правильно проведеного такого аналізу, залежить успіх решти всіх інших дій, пов'язаних з розробкою та реалізацією стратегії.

Управління підприємством спрямоване на забезпечення ефективного використання матеріальних, трудових, фінансових та природних ресурсів, метою якої є насамперед отримання прибутку, а також задоволення соціальних та економічних інтересів працівників підприємства. Основною метою стратегічного управління господарською діяльністю є створення такої системи, яка давала б можливість на підставі аналізу зовнішнього і внутрішнього стратегічного потенціалу підприємства забезпечувати його ефективне довгострокове існування в навколишньому середовищі. Для цього потрібно визначити:

- місію аграрного підприємства;
- слабкі та сильні сторони діяльності підприємства;
- зовнішні можливості та загрози;
- стратегічні напрями розвитку;
- проаналізувати проекти розвитку.

Отже, якщо підприємство аналізуватиме зовнішні чинники, розроблятиме стратегією свого розвитку і запроваджуватиме стратегічне управління, то буде мати можливість стабільно і послідовно функціонувати в аграрному бізнесі, так і в ринковому конкурентному середовищі у цілому, що в майбутньому збільшує ймовірність досягнення поставлених цілей.

ВІДТВОРЕННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Серета О.О., аспірант

Науковий керівник: **Вініченко І.І.**, д.е.н., проф.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Основна проблема в сільському господарстві більшості країн світу і нашої країни – падіння природної родючості ґрунтів. Необхідна мінімізація негативних екологічних наслідків прийнятих сьогодні економічних рішень. Проблема компромісу між поточним і майбутнім споживанням родючості повинна стати основною при розробці стратегії землекористування. Необхідний перехід до сталого розвитку аграрного сектора. Найважливіший напрямок у вирішенні завдання сталого розвитку сільського господарства – забезпечення простого і розширеного відтворення родючості ґрунтів [1; 2].

Тип відтворення природної родючості визначає і еколого-економічний тип розвитку сільського господарства, ступінь його стійкості. Техногенний тип економічного розвитку базується на використанні штучних засобів виробництва, створених без урахування екологічних обмежень. Характерними рисами техногенного типу розвитку є швидке і виснажуюче використання невідновлюваних видів природних ресурсів і надексплуатація відновлюваних ресурсів зі швидкістю, що перевищує можливості їх відтворення і відновлення. При цьому наноситься значний економічний збиток, що є вартісною оцінкою деградації природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища в результаті людської діяльності.

Просте і розширене відтворення родючості ґрунтів характеризують стійкий тип економічного розвитку. Усунення негативних явищ, що виникли в результаті використання землі, повернення ґрунтової родючості до вихідного стану означає просте відтворення родючості. Під простим

відтворенням розуміють сукупність природних процесів або систему заходів для підтримки ефективної родючості на рівні, що наближається до потенційного. У землеробстві відтворення родючості здійснюється речовим (надає найсильніший і багатоаспектний вплив) і технологічним (не в стані компенсувати матеріальний) шляхами. Ефект технологічного шляху короткостроковий і заснований на форсуванні використання речових ресурсів ґрунту. Ґрунтову родючість відносять до важковідновлюваних природних ресурсів.

Всі фактори підвищення економічної родючості можна об'єднати в наступні групи: біологічні, технологічні, технічні, організаційно-економічні, соціально-економічні. Дія зазначених факторів обумовлена і безпосередньо пов'язана з кількістю і якістю живої і уречевленої праці, втіленої в засобах виробництва. Кожна група чинників підвищення економічної родючості включає в себе систему заходів, що забезпечують вдосконалення методів обробітки ґрунту і впливу на рослини і засоби виробництва. Їх здійснення повинно переломлюватися через призму науково-технічного прогресу в землеробстві та інших галузях і відображатися в збільшенні виходу продукції з одиниці площі сільськогосподарських угідь. Рівень економічної родючості в значній мірі визначається культурою землеробства, організацією і територією, ступенем використання трудових ресурсів, матеріальною зацікавленістю працівників у поліпшенні використання землі, їх кваліфікацією, соціально-економічними факторами. Фактори підвищення економічної родючості землі діють не стихійно, а з певною закономірністю. Так, погіршення якості обробітку ґрунту знижує врожайність, застосування більш досконалої системи машин скорочує втрати продукції і т. д. Від раціональності практичного застосування комплексу чинників, що забезпечують підвищення економічної родючості землі, залежить ефективність її використання.

Відтак реалізація інтенсивного типу розвитку в умовах сьогодення нерозривно пов'язана із забезпеченням його екологічності. Даному процесу

сприятиме: розширене відтворення ґрунтової родючості, яке спрямоване на збереження і підвищення вмісту гумусу; пріоритетність у виробництві екологічно чистих видів продукції, контроль мінімального рівня її забрудненості; дотримання прийнятих норм транспортування, зберігання та використання засобів захисту рослин, стимуляторів росту, мінеральних добрив і не допущення забруднення навколишнього природного середовища та харчових продуктів; дотримання норм екологічної безпеки і забезпечення відтворення води і повітря; переважне застосування природних засобів протидії шкідникам та хворобам сільськогосподарських культур й тварин; дотримання екологічних вимог в розміщенні меліоративних систем.

В сучасних умовах необхідні якісно інші підходи, екологічна інтенсифікація землеробства на основі високого рівня агрокультури, здійснення простого і розширеного відтворення родючості ґрунтів на базі освоєння оптимальних сівозмін, застосування чистих парів, екологічно сумісних засобів виробництва, раціонального використання добрив тощо. В нові підходи до розуміння інтенсифікації має бути закладена ключова роль екологічно небезпечного землекористування, коли зростання продуктивності земельних угідь, як наслідок інтенсифікації землекористування, що негативно впливає на довкілля, – одночасно передбачає заходи із зменшення негативного впливу на земельні ресурси через дотримання умов екологічної безпеки та існуючих обмежень техногенезу.

Отже, земля є основою існування людського суспільства та найважливішим первинним фактором виробництва, а вирощена на ній сільськогосподарська продукція – матеріальною основою життя суспільства. Незважаючи на бурхливий розвиток науково-технічного прогресу та усіх сфер суспільного життя, земельні ресурси залишаються фундаментом людської цивілізації. У сільському господарстві земля виступає одночасно в якості предмета і засобу праці. Використання землі як предмета праці передбачає уречевлення живої праці, процес нагромадження (капіталізації) витрат. Земля має ряд особливостей, які відрізняють її від інших засобів виробництва.

Землеробство – це не просто процес взаємодії людини з природою, а тісне їхнє переплетення, поєднання, оскільки використання землі у значній (якщо не вирішальній) мірі є природнім процесом. Він тісно пов'язаний з біологічними процесами, які підпорядковані біологічним законам. У широкому контексті землеробство охоплює техніко-технологічний, агробіологічний, екологічний аспекти.

Список літератури:

1. Вініченко І.І., Сорока Ю.О. Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. № 22. 2015. С. 23-26.

2. Денисенко І. Сутність управління земельними ресурсами. *Економіка природокористування і охорони довкілля*. 2011. № 2. С. 234-240.

ФАКТОРИ ТА МОТИВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Сітковська А.О., к.е.н., доцент

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Проблема створення інтегрованих структур у різних галузях на етапі розвитку економіки країни особливо актуальна. Причиною цього є низька ефективність виробництва та неконкурентоспроможність виробників товарів. Все більше підприємств шукають можливості створення такої структури, в основі якої лежить фактор технології та ефективності виробництва.

В даний час дана проблема найбільш актуальна для аграрних підприємств, у яких слабка енергетична забезпеченість, високий рівень зносу основних засобів, низька рентабельність виробництва та технологічна культура. Фактично у такому економічному стані аграрні підприємства неспроможні як розвивати, а й навіть зберігати колишній рівень

виробництва. В цій ситуації ними здійснюється пошук різноманітних шляхів корпоративного вирішення економічних проблем на селі.

Передумовами економічної інтеграції є скорочення життєвого циклу продукції, диверсифікація споживчого попиту, посилення конкуренції у глобальному масштабі, а отже, значний ризик у прийнятті рішень та високий ступінь адаптації до умов, що постійно змінюються. Можливості розвитку економічної інтеграції перебувають, насамперед, у діалектичних взаємозв'язках із процесом диференціації.

При суспільному розподілі праці та її поглибленні диференціація служить необхідною умовою для формування виробництва в оптимальних масштабах та розвитку властивих їм зв'язків та відносин з іншими виробництвами на постійній основі, однією з форм прояву якої є інтеграція.

Поглиблення суспільного поділу праці, в свою чергу, вимагає розширення кооперації виробництва, що створює передумови та умови для формування первинних ланок промислових комплексів та їх виробничих структур.

Спеціалізоване виробництво не може існувати без зв'язку з іншими спеціалізованими виробництвами, як і не може виробляти продукцію лише для потреб. Комбінування виробництва, поєднуючи економічні суб'єкти, пов'язані поєднанням суміжних виробничо-технологічних стадій у виробництві продукту, комплексним використанням сировини, використанням відходів однієї галузі іншої, тощо, інтегрує самостійні галузі на єдине ціле.

Об'єктивні процеси концентрації виробництва, що відбуваються на різних його рівнях, дозволяють застосовувати поняття інтеграції для характеристики явищ, що мають місце як в економіці країни загалом, так і в окремих її сферах.

Вирішальне значення при організації інтегрованого формування грають мотиви та фактори, що впливають на способи інтеграційної взаємодії. Серед них основними є: спеціалізація підприємства з виробництва продукції, що

бере участь у подальшому технологічному процесі; рівень технологічної зв'язаності підприємства; конкурентність ринку продукції, що випускається; інтереси учасників; кількість технологічних суб'єктів; організаційно-правові засади взаємодії.

Крім того до цих елементів можна віднести: економію ресурсів, підвищення якості управління, особисті інтереси менеджерів, диференціація виробництва тощо.

Отже, створення нової, більш продуктивної надсистеми, яка утворюється на базі об'єднання ряду підсистем, що взаємодіють між собою при просуванні продукції до кінцевого споживача формують інтеграційні об'єднання. При цьому відбувається об'єднання деяких загальних функцій, вирішуються спільні завдання, розробляється стратегія та спільні програми розвитку, що в результаті призводить до більш ефективного і конкурентоспроможного виробництва.

НЕОБХІДНІСТЬ СТРАТЕГІЇ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ

Срібний М.В., аспірант

Науковий керівник: Кравченко М.В., д.е.н., доц.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

На сучасному етапі розвитку глобалізаційних процесів одним із важливих пріоритетів ведення агробізнесу є органічне виробництво, необхідність в якому продиктована: потребою у скороченні негативного впливу на навколишнє середовище; мінімізацією викидів шкідливих газів у повітря; виснаженням природних ресурсів; заборонаю використання пестицидів та інших неприпустимих для вживання людиною речовин.

Україна впевнено завойовує місце надійного постачальника харчової органічної продукції на торговельній мапі світу. Як відомо, у 2020 році Україна посіла перше місце серед країн Європи з обсягу експорту органічної продукції до країн ЄС та друге місце серед країн світу. Україна вже експортує органічну продукцію до 35 країн світу та має конкурентні переваги для збільшення як географії, так і продуктової лінійки експорту.

Завдяки розмірам країни, у тому числі 42,7 млн. га сільськогосподарських земель, географічному положенню, близькості до потенційних міжнародних покупців та поширеним родючим чорноземам Україна має сприятливі умови для органічного сільського господарства, і тому, в останні роки розвитку органічного виробництва приділяється все більше уваги.

За даними оперативного моніторингу органами сертифікації основних показників органічного сільського господарства в Україні станом на початок 2022 р.

- загальна площа сільськогосподарських земель з органічним статусом та перехідного періоду (сертифікованих за стандартом, що еквівалентний Регламенту ЄС щодо органічного виробництва) становила 309 100 га, у тому числі площа сільськогосподарських земель з органічним статусом – 233 500 га;

- частка органічних земель у загальній площі земель сільськогосподарського призначення – 0,7%;

- загальна кількість операторів (сертифікованих за стандартами, що еквівалентні органічному законодавству ЄС та США (NOP)) – 635 (серед них – 501 виробник сільськогосподарської продукції), у тому числі 628 операторів сертифіковано за стандартами, що еквівалентні Регламенту ЄС щодо органічного виробництва, та 52 оператори – за органічним стандартом США NOP (із них сім операторів сертифіковано лише за стандартами NOP). Спостерігається позитивна тенденція: кількість органічних виробників збільшилася майже у сім разів порівняно з 2006 р., особливо значне

збільшення відбулося у 2018 та 2020 рр., що вказує на зацікавленість українського виробника займатися органічним виробництвом.

Виробництво органічної продукції переважно експортоорієнтоване, про що свідчить той факт, що близько 89% товаровиробників працюють за стандартом, рівнозначним Постанові Ради ЄС NOP (США) та Біо Свісс (Швейцарія). Інші 11% орієнтовані і на внутрішній, і на зовнішній ринок та працюють за стандартами, розробленими Міжнародною громадською організацією виробників органічної продукції «БІОЛан». Згідно з дослідженнями перспектив розвитку вітчизняного органічного ринку, які проводилися компаніями Information Center Green Dossier, «Органік Стандарт» та Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) щодо експортних даних, Україна у 2020 році за обсягами імпортованої органічної продукції до ЄС посіла 4-те місце зі 124 країн, обраних для рейтингування, таким чином увійшовши до ТОП-5 країн-лідерів з постачання органічних продуктів на європейський ринок.

Найбільшими країнами-споживачами вітчизняної органічної продукції є Нідерланди (141 тис т), Німеччина (42 тис т), Велика Британія (36,8 тис т), Італія (8,6 тис т), Австрія (16,8 тис т), Польща (13,7 тис т), Швейцарія (59,5 тис т), США (50 тис т) та деякі країни (загалом 469 тис т). Українські аграрні виробники також експортують органічну продукцію в Австралії та деяких азійських країн, зокрема, Китаю, В'єтнаму, Індії та Японії, а також здійснюють перші поставки органічної продукції до Корейської Республіки та М'янми.

У структурі експорту органічної продукції найбільшу питому вагу займають зернові та круп'яні вироби, соняшник та соняшникова олія, мед, прянощі тощо. Органічне виробництво сільськогосподарської продукції має ряд важливих переваг, що саме і стимулює його розвиток: органічні поля мають на 30% більше біорізноманіття, органічні тварини мають вищий рівень добробуту і вживають менше антибіотиків, фермери, які займаються органічним виробництвом, мають більш високі доходи, попит споживачів

органічної продукції нееластичний, тобто зі зміною ціни на продукт на 1%, попит зменшується менше, ніж на той самий 1%, а це вказує на те, що споживачі усвідомлюють усю корисність та цінність органічного продукту і готові платити більше за якість продукції. Натомість нарощування обсягів експорту органічної продукції потребує на виважену стратегію експортоорієнтованого розвитку агробізнесу в Україні.